MODERN KLASİKLER DİZİSİ - 144

STEFAN ZWEIG

HAYATIN MUCİZELERİ

ALMANCA ASLINDAN ÇEVİREN:
GÜLPERİ SERT

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları
2. Basım

STEFAN ZWEIG
HAYATIN MUCİZELERİ

ÖZGÜN ADI
DIE WUNDER DES LEBENS

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2018
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
GAMZE VARIM

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
MEHMET CELEP

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM ŞUBAT 2020, İSTANBUL
2. BASIM HAZİRAN 2020, İSTANBUL

ISBN 978-625-7999-50-2

BASKI: DÖRTEL MATBAACILIK SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Zafer Mah. 147. Sokak 9-13A Esenyurt İstanbul
Tel. (0212) 565 11 66 Sertifika No: 40970

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: GÜLPERİ SERT

1959'da İskenderun'da doğdu. A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Anadolu Üniversitesi, Ege Üniversitesi ve Friedrich Wilhelm Üniversitesi Seminar für Orientalische Sprachen Enstitüsü'nde çalıştı. 1998'de Dokuz Eylül Üniversitesi'nde Almanca-İngilizce Mütercim Tercümanlık Bölümü'nü kurdu. Halen aynı bölümde profesör olarak görev yapmaktadır. Alman Dili ve Edebiyatı, Türk Edebiyatı, Karşılaştırmalı Edebiyat, Yazın Çevirisi ve Çeviri Eleştirisi üzerine makaleleri olan Sert'in iki telif kitabının dışında Alman, Amerikan ve Dünya Edebiyatından hazırladığı üç öykü seçkisi vardır. Sert ayrıca P. Ufellman, F. Nietzsche, W. Goethe, F. Kafka, W. G. Sebald, S. Zweig ve M. Kumpfmüller'den eserler çevirmiştir.

Modern
Klasikler
Dizisi - 144

Stefan Zweig

Hayatın Mucizeleri

Almanca aslından
çeviren: Gülperi Sert

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Çevirmenin Önsözü

Zweig'ın çok sevdiği dostu Hans Müller'e ithaf ettiği ve ilk kez 1904'te Berlin'de Egon Fleischel&Co'da basılan *Die Wunder des Lebens* (Hayatın Mucizeleri) adlı öyküsü, yazarın *Silberne Sailen* (1901; Gümüş Teller) adlı şiir kitabından sonra yayımlanan ilk düzyazı eseridir. İlk kez *Der Stern über dem Walde* (Ormanın Üzerindeki Yıldız) ve *Die Wanderung* (Yürüyüş) başlıklı öyküleriyle birlikte *Die Liebe der Erika Ewald* (Erika Ewald'in Aşkı) adlı öykü kitabında yer almıştır. Zweig henüz Berlin'de üniversiteye giden, çevirmenlik yapan, küçük çapta yazılar yazan yirmi üç yaşında genç bir yazardır. Stili henüz olgunlaşmamış, son derece duygusal ve dokunaklıdır. Yıllar sonra bu öykü için Zweig şöyle der: "Son öyküde (*Hayatın Mucizeleri*) ilk üç öykünün sezgisel olarak ortaya koyduğunu bilinçli olarak anlattım. Hayatımız, bizi bir araya getiren ya da ayıran dış olaylardan daha derin bir akışa sahiptir; hayatın derin büyüsü sadece duygulara ulaşabilir, biz onu yönettiğimize inansak da duyulara ya da kadere hükmedemeyiz."

1903'te Hesse'ye yazdığı bir mektupta Zweig "İki büyük novellada (kastettiği *Erika Ewald'in Aşkı* ve *Hayatın Mucizeleri*'dir) kendimi kadın figürlerin arkasına sakladım," der ve bu öykü kitabını "ağrılı çocuğu" olarak nitelendirir. Elyazmalarını Fischer Yayınevi'ne göndermek için hazırlar, ancak uzun süre postaya vermez.

Zweig bu öyküsünü yazarken Avrupa tarihinden esinlenmiştir. Olay, 1566'da Anvers'de geçer. 16. yüzyıldaki Reformasyon savaşlarının Flandre'daki yansıması eserin arka planını oluşturur. Kutsal Kitap'tan motiflerin de yer aldığı eserde Zweig farklı dinden iki insanın dostluğunu anlatırken, onların yalnızlığının, çevrelerine yabancılığının altını çizer. Bir genç kızın ruhsal değişimini, genç kızlıktan kadınlığa geçişini anlatır. Öte yandan yaşlı ressamın tiplemesinde sanatçılıkla ilgili yazdığı görüşleri ilginçtir. Hayalindekini, aklındakini değil de karşısındakini, gördüğünü çizebilen yaşlı ressama özeleştiri yaptırarak şu soruyu sordurur: "Acaba hâlâ kendime sanatçı diyebilir miyim, yoksa tüm hayatım boyunca taşları yan yana dizen bir amele gibi renkleri güçlükle bir araya getiren iyi bir zanaatkâr mıyım sadece?"

Gülperi Sert

Gri bir sis dalgası Anvers'in üzerine çökmüş, tüm kenti kalın ve boğucu örtüsüyle kaplamıştı. Evler hafif bir dumanın içinde kaybolmuş, caddeler bilinmeze doğru yol alıyordu: Onların üzerinde ise Tanrı'nın sözü gibi bulutların içinden yükselen bir uğultu, çınlayan bir haykırış duyuluyordu; çünkü çanları boğuk bir sesle inleyen, yalvarıp yakaran kilise kuleleri kenti ve etrafındaki kırsal bölgeyi saran, uzaktaki limanda okyanusun huzursuzca hafifhafif çırpınan dalgalarını da kuşatan büyük ve vahşi bir sis denizinin içinde kaybolup gitmişti. Orada burada solgun bir ışık nemli sisle adeta savaşıyor, göz kamaştıran parlak bir tabelayı aydınlatmaya çalışıyordu; fakat sert, boğuk gırtlaklardan yükselen gürültüler ve kahkahalar, soğuktan donan ve bu havadan hoşlanmayan insanların bir araya geldiği meyhanelerin nerede olduğunu gösteriyordu sadece. Sokaklar bomboştu, arada bir yürüyen insanlar ise siste uçup giden çizgiler gibi kayboluyordu. Bu pazar sabahı hüzünlü, ıssız ve ezgindi.

Sadece kiliselerin çanları sisin haykırışlarını boğacakmış gibi ümitsizce durmadan çalıyordu. Çünkü kiliseye gelen çok az dindar insan vardı. Yabancı, garip bir kâfirlik sarmıştı ülkeyi. Dinden ayrılmayanlar da Tanrı'ya ibadet etmek konusunda o kadar isteksiz ve özensizdi ki sabahleyin yükselen sis bulutu birçok kişiyi dini görevini yerine getirmekten caydırmak için yeterli olmuştu. Sunaklarından ve şapellerinden ışıldayan altınların, rahiplerin pırıl pırıl parlayan tören

giysilerinin yumuşak ve hafif bir alev gibi üzerlerine vurduğu, ellerindeki tespihi sürekli çeken, yüzü kırış kırış olmuş yaşlı kadınlar, basit pazar giysilerini giymiş yoksul insanlar kilisenin derin ve karanlık salonunda yolunu kaybetmiş gibi duruyorlardı. Sis sanki kilisenin yüksek duvarlarından içeriye sızmıştı, çünkü burada da terk edilmiş, ıssız sokakların o hüzünlü havası hâkimdi. Sabah vaazı soğuk, buruk ve güneş ışığından yoksundu; Protestanları hedef alıyordu; nefret, şiddetli bir güç bilinci ve vahşi bir öfkeyle doluydu, çünkü ılımlı dönem geride kalmıştı ve İspanya'dan din adamlarına gelen haberlere göre, yeni kral övgüye değer bir ciddiyetle kilisenin amacına hizmet edecekti. Vaizin Son Mahkemeyi* tasvir eden tehditleri, gelecek dönemlerle ilgili yapılan uyarılarla birleşiyordu; dinleyenlerin sayısı çok olsaydı, sözleri dalga dalga yayılır, çok insana ulaşırdı, fakat bu karanlık ve neredeyse boş kilisede çınlıyor, nemli, soğuk ve buz gibi havada donan dolu gibi yere düşüyordu.

Vaaz sırasında, iki adam hızla ana kapıdan içeri girdi; paltolarının yakaları kalkıktı, yüzleri rüzgârın dağıttığı saçlarının altında kaldığı için ilk anda kim oldukları anlaşılmıyordu. Daha uzun boylu olan, bir anda üzerindeki ıslak paltoyu çıkardı. Aydınlık ama sıradan bir yüzü vardı, huzurlu burjuva havasına zengin tüccar giysileri pek uyuyordu. Diğeri pek öyle olağanüstü giyimli olmasa da tuhaf görünüyordu. Yumuşak ve sakin tavırları, hafif kemikli, köylüye benzeyen, fakat iyi biri olduğunu yansıtan ve alnına düşen gür beyaz saçlarının hoşgörülü bir Protestan havası verdiği yüzüyle uyumluydu. İkisi de kısa bir süre dua ettiler; sonra tüccar daha yaşlı arkadaşına kendisini takip etmesini söyledi; birlikte ağır ağır ve sessizce nemli mekânda mumların huzursuzca titrediği ve renkli camın önündeki ağır bulutlar kalkmadığı için aydınlanmamış, tamamen karanlık olan yan tarafa geçtiler. Tüccar genellikle kentin eski ailelerinin kilise-

* Kastedilen Kıyamet Günü. (ç.n.)

ye bağışladığı eşyaların olduğu küçük yan şapelin önünde durdu ve eliyle küçük sunağı işaret etti: "İşte burası."

Diğeri yaklaştı, loş ışıkta daha iyi görebilmek için elini gözüne siper etti. Sunağın bir kanadında renkleri karanlıkta daha yumuşak, daha açık görünen ve ressamın bakışlarının kilitlendiği parlak bir resim vardı. Bu bir Meryem Ana resmiydi, kalbine kılıç saplanmıştı; resim tasvir ettiği acıya ve hüzne rağmen huzur ve barış yansıtıyordu. Meryem Ana'nın yüzü çok hoştu, öyle Tanrı'nın Annesi gibi değil de, hafif acı veren düşüncelerin, kayıtsızlığın gülümseyen zarafetini gölgelediği hayalperest ve mutlu bir bakire gibiydi. Omuzlarına dökülen siyah gür saçları, erguvani bir yara gibi parlayan dudaklarının öne çıktığı ince, solgun yüzünü çevreliyordu. Yüz çizgileri muhteşemdi, bazı çizgiler, örneğin kaşlarının ince kavsi yüzüne daha arzu edilir bir hava ve hoş bir güzellik veriyordu; dalgın dalgın bakan koyu renkli gözleri tüm acılarını alıp götüren daha renkli, daha tatlı bir dünyanın düşünü kuruyordu sanki. Ellerini hoş, yumuşak bir tevekkülle kavuşturmuştu; göğsü, delip geçen kılıcın soğuk dokunuşu nedeniyle hâlâ titriyor gibiydi. Tüm bunlar, Meryem Ana'nın başının üzerinde altın bir hale gibi parlayan mucizevi bir parlaklığa dönüşmüştü; kılıcın deldiği kan içindeki kalbi, kilisenin vitraylarına vuran güneşin renkli ışığında mistik bir şekilde parlayan bir kâse* gibi parıldıyordu. Yavaş

---

* İncil'de de geçen kâse, ıstırabı, acı çekmeyi sembolize eden çok eski bir motiftir. Hıristiyanlıkta Tanrı'nın fedakârlığının bir simgesi, insanlara duyduğu sevginin bir göstergesidir. Ekmek gibi kâse de Efkaristiya sembolüdür. Efkaristiya ya da Komünyon ise Hıristiyanlıkta İsa'nın çarmıha gerilmeden önceki gece havarileri ile yediği Son Akşam Yemeği'nin anıldığı ayindir. Missa Ayini veya Rabbin Sofrası olarak da bilinir. Kâsenin içine konulan şarap Tanrı'nın gazabını simgeler, kan kırmızı rengi ise günahlara karşı akıtılması gereken kanı. Günahın bedeli ölümdür ve herkes bunun bedelini kendi kanıyla öder. Ama Tanrı, insanın ölmesini istemediği için tüm insanlığın günahları için kendi kanını sunar. İsa bunun için gelmiştir ve çekeceği acının bilincindedir ve babasına yakarır: "Baba, mümkünse bu kâse benden uzaklaştırılsın. Yine de benim değil, senin istediğin olsun." (Matta 26: 39) Yani çarmıha gitmeye razı olur. "Zira Tanrı dünyayı öyle sevdi ki, biricik Oğlunu verdi; ta ki ona iman eden her adam helâk olmasın, ancak ebedi hayatı olsun." (Yuhanna 3:15) (*Kitab-ı Mukaddes*, Kitab-ı Mukaddes Şirketi, 1941) (ç.n.)

yavaş çöken karanlık, resimdeki son dünyevi ışığı da alıp götürmüştü ve bu tatlı genç kız başının üzerindeki kutsal ışık, gerçek bir nurmuş gibi pırıl pırıl parlıyordu.

Resme hayran hayran bakan ve gözlerini ondan ayıramayan ressam birden kendini toparladı.

"Bu resmi bizden biri yapmamıştır."

Tüccar onaylarcasına başını salladı.

"İtalyandı. Genç bir ressamdı. Ama bu çok uzun bir hikâye. Size başından itibaren anlatmak isterim, sonunu da siz getireceksiniz zaten. Fakat bakın, vaaz sona erdi, her ne kadar çabamıza ve amacımıza uygun olsa da hikâyemizi anlatmak için kilisenin dışında bir yere gidelim. Haydi."

Ressam sisli karanlık kayboldukça, buğu pencerenin etrafını altın gibi çevreledikçe daha da aydınlanan resmin yanından ayrılmadan önce birkaç saniye daha oyalandı. Bir an, kendinden geçmişçesine resme bakmaya devam etse, bu çocuksu dudakların etrafındaki yumuşak acı kıvrımlar bir gülümseyişle kaybolacak ve bu kutsallık kendini ona açacak sandı. Ancak arkadaşı çoktan dışarı çıkmıştı, büyük kapıda ona yetişebilmek için hızlanmak zorunda kaldı. Geldikleri gibi birlikte çıktılar kiliseden.

Erken gelen bu bahar sabahında tüm kentin üzerini örten kalın sis tabakası sivri çatılar üzerine gerilmiş gümüş renkli bir tüle dönüşmüştü adeta. Dar kaldırımdaki taşlar nemli nemli nefes alıp veren çelik gibi parlıyordu, güneşin altın renkli ilk ışıkları da kendini göstermeye başlamıştı. İki adamın yolu dar ve iç içe girmiş sokaklardan tüccarın oturduğu aydınlık limana doğru uzanıyordu. Düşünceler ve anılar içinde kaybolmuş bir şekilde ağır ağır yürürken, tüccar hikâyesini anlatmaya başladı; böylece kendilerini dalgın adımlara bırakmak yerine, zamanın nasıl geçtiğini anlamadan gidecekleri yere vardılar.

"Size daha önce gençlik yıllarımda Venedik'e gittiğimi anlatmıştım," diye başladı tüccar. "Lafı uzatmayayım, ora-

da bir Hıristiyan gibi davranmadım pek. Babamın işlerini yürütmek yerine, oranın gençleri gibi günlerimi zevkusefa içinde, meyhanelerde içerek, kumar oynayarak, çılgınca şarkılar söyleyerek ve zaman zaman birilerine küfrederek geçirdim. Eve dönmeyi hiç düşünmüyordum. Babamın evden bana sürekli yazdığı tehdit dolu mektuplarda söylediği gibi hayatım dertsiz tasasızdı: Beni tanıyan insanlar, bu serseri hayatın beni yutacağı konusunda babamı uyardılar. Ben tüm bunlara kâh aldırmadan kâh kızarak gülüp geçiyordum: O tatlı, kırmızı şaraptan aldığım bir yudum ya da bir yosmanın öpücüğü bana tüm dertlerimi unutturuyordu. Gelen mektupları yırtıp atıyordum: Bu korkunç sarhoşluğa kendimi öyle kaptırmıştım ki kurtulmayı düşünmüyordum. Fakat bir akşam hepsinden kurtuldum. Çok tuhaftı, bugün bile bazen o gece bir mucizenin yolumu aydınlattığını düşünürüm. Her zaman gittiğim meyhanede oturuyordum. Oradaki sigara dumanını, kokuyu ve meyhane arkadaşlarımı şimdi bile gözümün önüne getirebiliyorum. Yosmalar da olurdu orada, içlerinden birisi çok güzeldi; o geceki gibi fırtınalı ve gizemli bir gece geçirdiğimiz nadirdi. Tam müstehcen bir fıkraya kahkahalarla gülüyorduk ki birden uşağım geldi ve bir kuryenin Flandre'dan* getirdiği mektubu uzattı. Çok öfkelenmiştim, çünkü babamdan gelen mektupları görmeye artık tahammül edemiyordum, onlar bana hep görevlerimi ve bir Hıristiyan olarak yapmam gerekenleri, yani benim çoktandır sarhoşluğuma kurban ettiğim, şarabımın içine gömdüğüm şeyleri hatırlatıyorlardı. Mektubu tam alacaktım, meyhane arkadaşlarımdan biri atılıp mâni oldu, yakışıklı bir gençti ve tüm şövalyelik sanatlarında mahirdi! "Bırak o moruğu. Takma onu!" diye bağırdı, mektubu fırlatıp kılıcıyla duvara öyle bir sapladı ki kılıcın mavi ucu titredi. Kılıcı dikkatle çekip aldı. Mektup duvara yapışık kal-

* Flandre ya da Flandres: Kuzey Denizi kıyısında eski Flandre Kontluğu ve etrafındaki topraklardan oluşan tarihi bölgedir. (ç.n.)

dı. "İşte böyle yapışır yarasa!" diye kahkaha attı. Diğerleri onu alkışladılar, yosmalar yanına koştular, hepimiz onun şerefine içtik. Ben de güldüm, onlarla içtim; mektubun, babamın ve hatta Tanrı'nın beni unutması için neşelenmeye çalıştım. Sonrasında neşemizin çılgınlığa dönüştüğü başka bir meyhaneye gittik, mektubu tamamen aklımdan çıkarmıştım. Hiç olmadığım kadar sarhoştum, yosmalardan biri de günah kadar güzeldi."

Tüccar gayriihtiyarı durdu, hatırlamak istemediği anıları kafasının içinden kovmak istercesine eliyle birkaç kez alnını sildi. Ressam bunun nahoş bir anı olduğunu fark etti, tüccarın yüzüne bakmadı, meraklı bakışlarını yürümekte oldukları yöne, renkli ve karmaşık limana hızla yanaşan, yelkenlerini şişirmiş bir gemiye çevirdi. Suskunluk pek uzun sürmedi, tüccar aceleyle hikâyesine kaldığı yerden devam etti.

"Gecenin devamını tahmin edebilirsiniz. Ben genç ve toydum, kadın ise küstah ve güzel. Birlikte çıktık, ben gergin ve şehvet doluydum. Fakat tuhaf bir şey oldu. Kadının işveli kollarında yatmışken, dudakları dudaklarıma kenetlendiğinde içimde ona karşılık verecek vahşi duygular uyanmadığı gibi garip bir şekilde baba evindeki o yumuşak iyi geceler öpücüğünü hatırladım. Kadının kollarındayken mucizevi ve inanılmaz bir şekilde birdenbire babamın buruşturulup okunmadan bir kenara atılmış mektubunu anımsadım, sanki meyhane arkadaşım kılıcını mektuba değil de, benim kanayan göğsüme saplamıştı. Bir anda ayağa fırladım, yüzüm kireç gibi bembeyaz olmuştu, yanımdaki kadın korku dolu bakışlarla bana ne olduğunu sordu. Fakat aptalca korktuğum için utanmıştım, yatağında yattığım, güzelliğinin tadına baktığım ve o anın tek bir aptalca düşüncesini bile anlatmak istemediğim yabancı kadının yüzüne bakmaya utanmıştım. Ancak o bir dakikada tüm hayatım değişmişti; o gün olduğu gibi bugün de böyle bir şeyin ancak Tanrı'nın hikmetiyle olabileceğine inanıyorum.

Kadına para fırlattım, istemeye istemeye aldı, ondan tiksindiğimi sanmıştı, benim aptal bir Alman olduğumu söyledi. Ben ise onu duymuyordum; soğuk, yağmurlu geceye atmıştım kendimi; çaresizce karanlık kanallara doğru bağırarak bir gondol aradım. Nihayet biri geldi, ücreti altın olarak istedi, fakat kalbim öyle sert, öyle acımasız ve anlaşılmaz bir korkuyla atıyordu ki bir mucizenin bana hatırlattığı o mektuptan başka bir şey düşünemiyordum. Meyhaneye geldiğimde mektuptaki satırları okuma arzusu yiyip bitiren bir ateş gibi tüm bedenimi sarmıştı; bir çılgın gibi meyhaneye daldığımda arkadaşlarımın şaşkın, neşeli bağrışmalarına aldırmadan üzerinde bardaklar olan bir masaya çıkıp duvara yapışıp kalmış olan mektubu aldım ve arkamdaki alaycı kahkahalara, öfkeli küfürlere aldırmadan dışarıya fırladım. Köşe başında durup titreyen ellerle mektubu açtım. Bulutlu gökyüzünden yağmur boşanıyordu. Rüzgâr elimden kâğıdı almaya çalışıyordu. Fakat gözlerimde yaşlar, yazılanları okumadan onu bırakmaya niyetim yoktu. Mektup uzun değildi: Annem ölüm döşeğindeydi, hemen gelmem isteniyordu. Azar, suçlama ya da benzeri bir şey yoktu. Fakat kılıcın ucunun annemin adını delip geçtiğini görünce yüreğim utançtan alev alev yanmaya başladı..."

"Bu bir mucize, apaçık bir mucize işareti bu, herkes anlamaz, ancak başına gelen kişi anlar," diye mırıldandı ressam, hikâyesini anlatan tüccar derin bir sessizliğe gömüldüğünde. Bir süre hiç konuşmadan yan yana yürüdüler. Uzaktan tüccarın ihtişamlı evi görünmüştü. Tüccar eve yaklaştıklarını fark edince, hızla anlatmaya devam etti.

"Lafı uzatmayayım, o gece ne kadar acı çektiğimi, ne büyük bir pişmanlık yaşadığımı anlatamam. Şu kadarını söyleyeyim, ertesi sabah Markus Kilisesi'nin* basamaklarında diz çöküp tüm içtenliğimle dua ederken annem ölmeden

* Zweig aynı yer için bazen kilise bazen katedral kelimesini kullanmıştır. (ç.n.)

yetişip ondan af dileyebilirsem, Meryem Ana'ya bir sunak yaptırmayı adadım. Aynı gün yola çıktım, çaresizlik ve korkuyla geçen saatler ve günler sonrasında Anvers'e vardım, çıldırmış gibi umutsuzca baba evine koştum. Kapıda annem duruyordu, yaşlanmıştı, solgundu, fakat sağlığı yerindeydi. Beni gördüğünde, kollarını açarak koştu ve ben endişelerle geçen günleri, rezilliklerle geçirdiğim geceleri onun göğsünde ağlayarak unuttum. O günden sonra hayatım değişti, evet hatta diyebilirim ki daha iyi bir hayatım oldu. En çok sevdiğim, en değer verdiğim şey olan o mektubu ellerimle inşa ettiğim bu evin temeline gömdüm ve adağımı yerine getirmeye çalıştım. Baba evine döndükten kısa bir süre sonra gördüğünüz o sunağı yaptırdım ve onun layık olduğu şekilde süslenmesi için tüm imkânlarımı harcadım. Fakat sizin sanatınızı değerlendirebilecek sırları bilmediğimden ve Meryem Ana'nın bana bahşettiği mucizesine layık bir resim yaptırmak istediğimden Venedik'teki değerli bir arkadaşıma mektup yazdım ve niyetlendiğim adağımı tamamlayacak bir Meryem Ana portresini layığıyla yapabileceğine inandığı ve kendisinin tanıdığı en iyi ressamı bana göndermesini rica ettim.

Aylar geçti. Bir gün genç bir adam geldi, dostumun selamını ve bana yazdığı mektubu getirdi. O muhteşem ve ender görülen hüzünlü yüzünü bugün bile hatırladığım İtalyan ressam, benim gürültücü ve her şeyi bildiğini sanan meyhane arkadaşlarımdan çok farklıydı. Ressamdan çok bir rahibe benziyordu, çünkü giysisi uzun ve siyahtı, saçları düz ve sade taranmıştı, yüzü gece nöbete kalmış yorgun birinin yüzü gibi solgundu. Dostumun mektubunda onun hakkında yazdığı olumlu şeyler, ressamın genç olması nedeniyle duyduğum tüm endişelerimi ortadan kaldırdı; dostum mektubunda İtalya'daki yaşlı, tecrübeli ressamların prenslerden daha kibirli olduklarını; arkadaşlarıyla, kadınlarla, prenslerle ve halkla iç içe olduklarından en cazip iş teklifinin bile onları

yurtlarından uzaklaştıramadığını anlatıyordu. Bu genç ressamı tesadüfen bulmuştu; bilinmeyen bir neden yüzünden İtalya'dan uzaklaşmak istemesi yapılan teklifteki paradan daha önemliydi, çünkü o da ülkesinde değeri bilinen, saygı duyulan genç bir ressamdı.

Dostumun bana gönderdiği bu kişi sessiz ve içine kapanık bir adamdı. Hayatı hakkında kendisinden hiçbir şey duymadım, sadece üstü kapalı anlatımlarından güzel bir kadının ona acı çektirdiğini ve yazgısında rol oynadığını, onun yüzünden yerinden yurdundan ayrıldığını anladım. Her ne kadar bir kanıtım olmasa da ve bu söyleyeceğim dürüstlüğe ve Hıristiyanlığa sığmasa da, ressamın birkaç haftada model kullanmadan, belli bir hazırlık yapmadan sadece hafızasını kullanarak sevdiği kadının yüzünü çizdiğine eminim; çünkü ne zaman yanına gitsem onu, sizin de gördüğünüz o tatlı yüzü yeniden çizerken ya da kendinden geçmişçesine ona bakarken buluyordum. Resim bittiğinde hafifmeşrep bir kadının Meryem Ana olarak resmedilmesinin kâfirlik olacağı korkusuyla ikinci resim için başka birini seçmesini istediğimde hiçbir şey söylemedi. Ertesi gün ona gittiğimde veda etmeden ayrılmıştı. Bu resimle sunağı süslemek konusunda kuşkularım vardı, ancak kendisine danıştığım bir papaz hiç tereddüt etmeden bunu onayladı..."

"Ve doğru da yapmış," diye ekledi ressam heyecanla. "Çünkü karşılaştığımız her kadının güzelliğinin farkına varıp resmedemezsek, sevdiğimiz kadınların hoş güzelliğini neyle kıyaslayıp resmedebiliriz ki? Bizler, Tanrı'nın birer sureti değil miyiz ve en mükemmelini tasvir edebilmek için görünmeyenin soluk bir kopyası olsa da, mükemmele en yakınını resmetmemiz gerekmez mi? Örneğin, ikinci resmi yaptırmak için seçtiğiniz ben, doğada olmayanı resmetmeyi bilmeyen, hayal gücünü çalıştırarak resim yapma yeteneğinden yoksun, ancak var olanı kopya ederek resmeden o

zavallılardan biriyim. Meryem Ana'yı çizmek için sevdiğim kadını seçmezdim, çünkü lekesiz bakireyi bir günahkârın yüzünde göstermeye çalışmak günah olurdu; ancak ben güzelliği hissederdim ve rüyalarımda gördüğüm Meryem Ana'nın yüzünü bana en iyi hatırlatan kişinin yüzünü çizerdim. Ve inanın bana, günahkâr birinin yüzünü çizecek olsanız bile onu büyük bir inanç ve imanla çizerseniz, o zaman o yüzde şehvet ve günahın izi bile olmaz, evet; hatta bu muhteşem saflığın büyüsünü, dünyevi kadınların yüzünde bile görürsünüz. Bu mucizeye defalarca tanık olduğumu söyleyebilirim."

"Ne olursa olsun – ben size güveniyorum. Siz çok şey görmüş, yaşamış bir insansınız, siz bunda bir günah görmüyorsanız..."

"Tam tersine! Bunun övgüye değer bir çalışma olduğunu düşünüyorum, Protestanlar ve diğer mezheplerden olanlar, Tanrı'nın evinde süse yer verilmesini istemezler!"

"Bu konuda haklısınız. Fakat resmi yapmaya hemen başlamanızı istiyorum, çünkü yerine getirmediğim bu adak bir günah gibi beni yakıyor. Yirmi yıl boyunca ikinci resmi unutmuştum; daha geçenlerde, hasta çocuğumuzun yatağı başında karımın acı içinde ağladığını gördüğümde kendimi suçlu hissettim ve adağımı yeniledim. Ve sizin de bildiğiniz gibi, tüm doktorlar umudunu kesmişken Meryem Ana mucizesini gerçekleştirdi ve oğlum iyileşti. Sizden ricam, bir an önce başlamanız."

"Elimden geleni yapacağım, fakat doğruyu söylemem gerekirse, uzun meslek hayatım boyunca hiçbir eser bana bu kadar zor gelmedi, çünkü benim yapacağım resmin, çalışmaları hakkında çok daha fazla şey bilmeyi arzu ettiğim bu genç ressamın resmi yanında bir aceminin baştan savma yaptığı bir iş gibi görünmemesi için Tanrı'nın elinin üzerimde olması gerekiyor."

"Tanrı, kendisine inananların hep yanındadır. Hoşça kalın! Size işinizde kolaylıklar dilerim. Umarım yakında iyi haberlerle gelirsiniz."

Tüccar kapının önünde ressamın elini içtenlikle sıktı; ressamın kaba, keskin kenarlı, etrafı aşınmış girintiler ve sarp kayalarla çevrili Alman yüzünde pırıl pırıl parlayan bir dağ gölüne benzeyen mavi, berrak gözlerine güvenle baktı. Ressam bir şeyler söyleyecek oldu, fakat vazgeçti, sadece kendisine uzatılan eli sıktı. İkisi de birbirini çok iyi anlamış bir halde vedalaştılar.

Ressam, çalışmaları kendisini atölyeye bağlamadığında yaptığı gibi liman boyunca yavaş yavaş yürümeye başladı. Çalışmalarına ilham veren bu vahşi, rengârenk manzarayı seviyordu, bazen bir işçinin çalışan bedenini çizmek, onu daha yakından görebilmek için deniz kıyısında öylece otururdu. Denizcilerin gürültüleri, arabaların takırtıları ve denizin kıyıya vuran uğultusunun monoton sesi onu hiç rahatsız etmezdi; her ne kadar içinden geleni, hayal ettiğini canlandıramasa da, karşısında duran bir canlıyı çizerken bir sanat eseri yaratabilecek gözler bahşedilmişti ona. Bu nedenle rengârenk, ışıltılı hayatın, karmaşık ve değişken çeşitliliğin içine dalmayı severdi; denizcilerin arasından arayan bakışlarla ağır ağır yürüyerek geçer, kimse de onunla alay etmeye cesaret edemezdi, çünkü sahildeki değersiz, içi boş midyeler ve ufak çakıl taşları gibi limana doluşan işe yaramaz, gürültücü insanların içinde sakin davranışları ve yüzündeki saygın ifadeyle dikkat çekerdi.

Ancak bu kez kısa bir süre sonra aramaktan vazgeçti. Tüccarın hikâyesi onu çok etkilemişti, çünkü biraz da kendi yazgısına benziyordu ve normalde sanatına can veren sihir bile bugün görevini yapmamıştı. Her biri hantal balıkçı kadınlara benzese de, tüm kadınların yüzünde genç ustanın elinden çıkmış Meryem Ana resmindeki o yumuşak ışıltı parlıyordu. En iyi pazar giysilerini giymiş insanlardan olu-

şan kalabalığın arasında dalgın dalgın yürüdü, fakat sonrasında içinden gelen dürtüye daha fazla karşı koyamadı; dolambaçlı sokakların karanlık ağından geçerek kiliseye, o yumuşak kadının muhteşem resmine geri döndü.

Ressamın, arkadaşına sunak için Meryem Ana'nın resmini yapacağına söz vermesinin üzerinden birkaç hafta geçmişti, ancak hiç dokunulmamış tuval, yaşlı ustaya suçlarcasına bakıyordu; usta ise neredeyse tuvalden korkmaya başlamıştı, kendi cesaretsizliğinin suskun suçlamalarını ve acımasız ihtarlarını hissetmemek için saatlerce sokaklarda gezmeyi tercih ediyordu. Sürekli çalışmakla, hatta belki de kendi içine bakma fırsatı bulamayacak kadar çok yoğun çalışmakla geçen hayatı, genç ressamın resmine baktığı günden bu yana başka bir boyut kazanmıştı: Geçmiş ve gelecek birdenbire parçalanmıştı, içine sadece karanlığın ve gölgelerin akın ettiği boş bir ayna gibi ona bakıyordu. Yukarıya kadar tırmanıp cesurca son adımı atarken birdenbire yanlış yola girdiğini düşünüp korkuya kapılmak, ileriye doğru birkaç kolay adımı atacak gücü kaybetmek kadar korkunç bir şey yoktur hayatta. Şimdiye kadar yüzlerce, binlerce dini konuyu tasvir etmiş olan ressam bir insanın yüzünü vakur bir şekilde çizme yeteneğini bir anda kaybetmişti sanki, hatta kendisi bile vakarın sadece ilahi varlıklara özgü olduğunu düşünmüştü. Kadınlar bulmuştu, yüzlerini bir saatliğine ressamlara satan, vücutlarını satan kadınlar, kentli kadınlar, yüreklerinin temizliği yüzlerine vuran saf genç kızlar; fakat ne zaman bu kadınlar onun karşısına geçseler ve o, eline fırçasını alsa, onların kutsal varlıklar değil, sadece insan olduklarını düşünmüştü. Örneğin birinin sarışınlığını, keyfine düşkünlüğünü, diğerinin aşk oyunlarındaki vahşi, gizli hırsını görüyordu; genç kızların dar, parlak alınlarının arkasındaki o boş düzlüğü fark ediyor; fahişelerin kaba yürüyüşlerini, tombul

kalçalarını salladıklarını görünce korkuyla irkiliyordu. Etrafındaki tüm bu insanlara baktığında dünya gözüne sıkıcı geliyordu. Etrafı, mistik bakireliğin ve kendini tüm saflığıyla başka bir dünyanın düşlerine bırakmanın ne hoş bir duygu olduğunu hissetmeyen, ancak bedenleri arzu ve şehvetle alev alev yanan kadınlarla doluyken, sahip olduğu Tanrısal soluğun adeta kesildiğini hissediyordu. Kendi çalışmalarının olduğu portfolyoyu açmaya utanıyordu, sanki kaba saba köylüleri İsa uğruna şehit düşenler olarak; iğrenç, şişman kadınları da onun hizmetkârları olarak seçmiş de bu yüzden dünyadan uzaklaşmış ve günah işlemiş gibi hissediyordu. Ruh hali gittikçe kötüleşti. Henüz çocuk yaşta babasının pulluğunun arkasında gidişini, sanata kaçmadan önce köylü elleriyle tırmığı kara toprağa daldırışını hatırladı ve kendi kendine "Bu kaba ellerle hiç de bana göre olmayan sırları ve mucize işaretlerini karıştıracağıma sarı tohumlar ekseydim, çocuk yetiştirseydim daha iyi olmaz mıydı," diye düşündü. Sanki tüm hayatı bir saat içinde öğrendikleriyle, uykudayken rüyalarına giren, uyanıkken hem işkence eden hem de mutluluk veren resim tarafından boydan boya hançerlenerek yerinden oynamıştı. Çünkü artık dua ederken Meryem Ana'yı o genç ressamın tablosundakinden farklı hayal edemiyordu: O resim çok hoştu, Meryem Ana hem şimdiye kadar tanıdığı tüm ölümlü kadınların güzelliğinden farklı bir güzelliğe sahipti, ayrıca Tanrısal sezgi ve kadınsı tevazu nedeniyle mutlu görünüyordu. Sevdiği tüm kadınların yüzü, hafızanın yanıltıcı karanlığında onun muhteşem görünümüne bürünüyordu. Hayatında ilk kez Meryem Ana'yı, gerçek bir modeli önüne oturtarak değil de, aklından geçtiği gibi, hayalinde canlandırdığı gibi, tasasız bir mutlulukla gülümseyen Meryem Ana ve bebeği şeklinde resmetmeye kalktığında fırçayı tutmak isteyen parmakları birden kramp girmiş gibi gücünü kaybedip uyuştu. Gözünün gördüğünü parmakları çizmiyordu ve gönül gözüyle duvara çizilmiş gibi net gör-

düğü o aydınlık hayal karşısında çaresiz kalmıştı. Gerçeklik kendiliğinden bir köprü oluşturmadığı takdirde, en güzel, en sadık hayalini tuvale yansıtamayacağını bilmenin acısı ateş gibi canını yakınca, işte o zaman kendine o korkunç soruyu sordu: Acaba bunlar olduktan sonra da hâlâ kendisine sanatçı diyebilir miydi, yoksa tüm hayatı boyunca taşları yan yana dizen bir amele gibi renkleri güçlükle bir araya getiren iyi bir zanaatkâr mıydı sadece?

Kendisine işkence eden bu tür gözlemleri bir gün olsun onu rahat bırakmadığı için odadan dışarı fırlıyordu, ancak boş tuvalin ve itinayla hazırlanmış malzemelerin alaycı sesleri peşini bırakmıyordu. Çok defa tüccara gidip bu çaresizliğini itiraf etmek istediyse de, dindar fakat aynı zamanda iyi niyetli tüccarın yaptığı itirafa inanmayacağından; onun, bittiğinde ustaların ve amatörlerin alkışlarını toplayabileceği böyle bir eseri yapabilecek yetenekten yoksun olduğunu değil, işten kaçmak için beceriksizce bir bahane uydurduğunu düşüneceğinden endişeleniyordu. Bu nedenle her gün kendisini sokağa atıyordu, gezgin düşlerindeki bir rastlantının ya da sihrin onu dalgın dalgın yürürken her defasında büyülenmiş gibi kilisenin önünde uyandırdığını görünce daha çok korkuyordu; sanki bilinmeyen bir bağ ya da ruhunu rüyalarında bile yöneten ilahi bir güç onu bu resme çekiyordu. Bazen tabloda bir kusur, bir hata bulup, kendisini bu resme çeken büyüden kurtulmayı ümit ediyordu içten içe, fakat resmin karşısına geçtiğinde genç ressamın ustalığını ve becerisini kıskanç gözlerle değerlendirmeyi unutuyor, tam tersine ona baktıkça daha saf, daha yüce duyguların dalga dalga tüm benliğini sardığını ve onu bambaşka dünyalara götürdüğünü hissediyordu. Ancak kiliseden çıkıp kendisini ve çabalarını düşünmeye başladığında eski acısını iki kat daha fazla duyuyordu.

Bir gün öğleden sonra hafif aydınlanmış sokaklarda yürüyordu yine, bu kez kendisine işkence eden kuşkularının

hafiflediğini hissediyordu. Güneyden ilkbahar rüzgârları esmeye başlamıştı ve hava sıcak olmasa da, çiçeklerin açtığı baharın aydınlık günleriydi. Ressam ilk kez o gün kendi eleminin dünyanın üzerini örttüğü o gri ve boğuk parlaklığın dağıldığını ve o büyük diriliş mucizesi* bazı işaretlerle kendini belli ettiğinde olduğu gibi Tanrı'nın lütfunu yüreğinde hissetti. Pırıl pırıl bir mart güneşi tüm çatıları ve sokakları tertemiz yıkıyor, flamalar hafif hafif sallanan gemilerin arasından limanda rengârenk dalgalanıyor, sokakların kesilmeyen gürültüsünden coşkulu bir şarkı gibi uğulduyordu. Bir İspanyol süvari birliği alana geldi; her zaman olduğu gibi kimse düşmanca bakmıyordu onlara; tam tersine halk, zırhların ve miğferlerin güneşte ışıldamasını zevkle seyrediyordu. Kadınların rüzgârda geriye uçuşan beyaz bonelerinin altından sağlıklı, pembe yüzleri görünüyordu; el ele tutuşup halka oluşturan çocuklar dans ediyor, tahta ayakkabılarının sesi kaldırımda çınlıyordu.

Ressamın her zaman keyifle gezindiği limanın genelde karanlık olan sokaklarında o gün ışık yağmuruna benzer hafif pırıltılar titreşiyordu. Güneş parlak yüzünü, öne eğilmiş çatıların arasından gösteremiyordu; çünkü çatılar sürekli gevezelik eden iki kadının siyah, ezilmiş boneleri gibi iyice birbirine yanaşmıştı. Fakat güneş ışıkları coşkulu bir oyun oynayan parlak eller tarafından oradan oraya atılıyormuş gibi pencereden pencereye yansıyarak ilerliyordu. Ve ışığın akşamın alacakaranlığında düş kuran bir göz gibi sakin, yumuşak olduğu yerler de vardı. Çünkü aşağıda, caddede ka-

---

* Kastedilen Hz. İsa'nın dirilişidir. Hıristiyan inancına göre Hz. İsa çarmıha gerildikten üç gün sonra dirilmiş ve havarilerine görünmüştür. Kıyam Yortusu, Diriliş Pazarı ya da Diriliş Günü olarak da adlandırılan Paskalya Günü, ilkbahar gündönümünün yaşandığı 21 Mart'ta dolunayın görülmesinden sonraki ilk pazar günüdür (22 Mart-25 Nisan arasına denk gelen bir pazar günü). Paskalya Günü'nün tarihi her yıl değişebilmekle birlikte genellikle, Paskalya tarihi için nisan ayının ikinci pazarı önerilir. Hıristiyan dünyası her yıl Paskalya bayramında Hz. İsa'nın dirilişini kutlar. (ç.n.)

ranlık vardı, hiç hareket etmiyordu, yıllardır sadece nadiren kışın kar paltosunun altına saklanıyordu. Ve orada oturanların gözlerinde sürekli alacakaranlığın hüznü ve isteksizliği vardı; sadece çocuklar, içleri ışık ve aydınlık özlemiyle yanıp tutuşan çocuklar kendilerini ilkbaharın bu ilk ışıklarına güvenle bırakmış, üzerlerinde incecik giysileri, kirli ve eğri büğrü kaldırımda, çatıların arasından bakan dar, mavi şeridin ve güneş ışıklarının altın dansıyla coşmuş, her şeyden habersiz neşeyle oynuyorlardı.

Ressam yorgunluk nedir bilmeden yürüyor, yürüyordu. Sanki ona da gizemli bir neşe, bir sevinç bağışlanmıştı, sanki güneşin her ışını Tanrı'nın parıldayan merhametinin gönlüne dolan ışığıydı. Yüzü, tüm acılar silinmiş, bir sakinlik, huzur gelmiş gibi öyle pırıl pırıl parlıyordu ki, oynayan çocuklar şaşkınlıkla ona baktılar ve rahip olduğunu sanıp selamladılar. Amaçsızca ve sonunu düşünmeden yürüdü, yürüdü. Yaşlı kuru ağaçlarda yeni sürgünlerin ışığa çıkacak gücü bulmasına izin vermesi için ağacın gövdesine vurması gibi tüm uzuvlarına ilkbaharın gücü bastırıyordu; saatlerdir yolda yürümesine rağmen daha güçlü, daha canlı görünüyordu ve gittikçe daha hızlı, daha tempolu yürüyerek mesafeleri arkasında bırakıyordu.

Derken taş kesilmiş gibi bir anda durdu, aniden bir ışığın parlaması ya da korkunç, inanılmaz bir olayın patlaması gibi gözlerini korumak istercesine elini gözlerine siper etti. Başını kaldırıp güneş ışığında aşırı parlayan bir pencereye baktığında yansıyan ışığı acıyla gözlerinde hissetti, fakat erguvani ve altın sarısı sisin içinde garip bir görüntü, titreyen kızıl bir peçenin üzerinde muhteşem bir hayal belirdi: O genç İtalyan ressamın çizdiği Meryem'di bu; dalgındı, hafif ağrısı varmış gibi arkasına yaslanmıştı, tıpkı tabloda olduğu gibi. Ressamın bütün vücudu ürperdi, hayal kırıklığına uğrayacağı korkusu Tanrı'nın lütfunu bağışladığı şanslı birinin mutluluktan titreten sarhoşluğuyla birleşti; birçoklarının

gördüğünü iddia ettiği, ancak çok az kişiye nasip olan Meryem Ana'nın mucizevi hayali kendisine karanlık bir rüyada değil, gün ışığında görünmüştü. Başını kaldırıp bakmaya cesaret edemedi, çünkü yanılmış olma ihtimalini, onu şaşkına çevirecek, sersemletecek anın ağırlığını titreyen omuzlarında taşıyacak kadar güçlü hissetmiyordu kendisini; çünkü bu anın hayatını, ürkek kalbinin acımasızca işkence etmesinden daha şiddetle ezip geçmesinden korkuyordu. Ancak nabzı yavaş yavaş normale döndüğünde ve yüreğinin çekiç gibi acı vuruşunu şahdamarında hissetmediğinde kendini toparladı, titreyen elini siper ettiği gözlerini o müthiş resmi gördüğü pencereye çevirdi.

Yanılmıştı. Genç ressamın çizdiği Meryem tablosundaki genç kız değildi bu. Fakat kaldırdığı eli umutsuzca inmedi. Çünkü gördüğü bu şey de bir mucize gibiydi ve o mucizevi anın kutsal, parlak ışığında kendisine görünen o Tanrısal görüntüden çok daha hoş, çok daha yumuşak ve dünyeviydi. Pencerenin pırıl pırıl parlayan pervazına dayanmış ve dalgın görünen bu kızla, sunağın üzerinde asılı tablodaki kız arasında çok az benzerlik vardı. Bunun da yüzünü siyah, dalgalı saçlar çevreliyordu, bunun da yüzü gizemli ve olağanüstü bir solgunluk içinde parlıyordu, fakat bu kızın yüz çizgileri daha sert, daha keskindi, neredeyse öfkeliydi; ağız çevresinde eski ve derin bir elemin yükseldiği, hülyalı gözlerindeki dalgın ifadenin bile hafifletemediği ağlamaklı ve inatçı bir öfkenin izleri vardı. Güçlükle dizginlediği bu huzursuz gözlerde çocuksu bir yaramazlıkla, kalıtsal ve derinlerde gömülü acı birlikte parlıyordu. O sessiz, sakin duruşu her an patlak verecek bir öfkeyle bozulabilecek gibiydi, hiçbir yumuşak hayalin görmezden gelemeyeceği olağanüstü ve maceracı bir şeyler vardı; ve ressam kızın gergin yüz ifadesinde, bu çocuğun içinde, hayalini kurduğu ve özlemini duyduğu şeyleri yaşayarak vaktinden önce büyüyen, sevdiği şeylere tüm ruhu, kanı, canıyla bağlanan; onlardan zorla

koparıldığında ise bir çiçek gibi solan o kadınlardan birinin büyümeye başladığını hissediyordu. Fakat ressamı, kızın yüzündeki gariplikten, yabancılıktan daha çok şaşırtan şey, kızın başının arkasında yansıyan camda güneş ışığının kutsal hale gibi parlaması, saçlarının bukleleri etrafında toplanan ve onları simsiyah bir çelik gibi parlatan doğanın mucizevi oyunuydu. Ressam bu oyunda kendisine, eserini güzel ve layığıyla tamamlayabilmesi için yol gösteren Tanrı'nın parmağı olduğunu biliyordu.

Tam o sırada el arabasıyla geçen bir adam, caddenin ortasında durup kıza bakarken dalıp gitmiş ressama sert bir şekilde çarptı. "Tanrı aşkına! Dikkat etsene be moruk! Güzel Yahudi kızına mı çarpıldın, yolu kapatmış orada duruyorsun?"

Ressam korkuyla yerinden sıçradı, fakat bu berbat giyimli, kaba saba konuşan adamın ses tonuna aldırmadı. Şaşkın bir ifadeyle sordu:

"Yahudi mi o?"

"Bilmiyorum, öyle olduğunu söylüyorlar. Fakat bu evde oturanların kızı değil, onu bir yerde mi bulmuşlar, birinden mi almışlar, tam bilmiyorum. Ne olduğu umurumda da değil, bugüne kadar hiç merak etmedim, bundan sonra da etmem. Ne olduğunu öğrenmek istiyorsanız ustaya sorun, bu kızı neden ve nereden aldığını o benden daha iyi bilir."

Adamın "Usta" diye bahsettiği kişi, kumarbazlar, denizciler, askerler ve işsiz güçsüzler hemen hemen hiç çıkmadıkları için hayatın ve gürültünün eksik olmadığı havasız, dumanlı meyhanelerden birinin sahibiydi. İriyarı bedeni, tombul, fakat iyi biri olduğuna işaret eden yüzüyle meyhanenin dar kapısının önünde insanları içeriye davet eden bir tabela gibi duruyordu. Ressam fazla düşünmeden ona yaklaştı. Beraber içeriye girdiler; ressam köşede temiz olmayan masalardan birine oturdu, huzursuz ve gergindi, meyhaneci içeceğini getirdiğinde yanına oturmasını rica etti. Yan masada oturan,

kafayı bulmuş, kendi kendine söylenen tayfaların dikkatini çekmemek için alçak sesle ne istediğini söyledi. Meyhaneciye çabuk çabuk, fakat coşkulu ve etkileyici sözcüklerle kendisine görünen mucizeden söz etti; onu şaşkınlıkla dinleyen ve şarabın zayıflattığı idrak gücünü zorlayarak anlatılanları anlamaya çalışan meyhaneciden, kızının kendisine Meryem tablosu için modellik yapmasına izin vermesini rica etti. İzin verdiği takdirde adamın da bu kutsal işte bir katkısının olacağını söylemeyi ihmal etmedi, ayrıca bu hizmetin karşılığını nakit olarak ödeyeceğini de birkaç kez yineledi.

Meyhaneci hemen yanıt vermedi, fakat kalın parmağıyla sürekli burnunu karıştırdı. Sonunda konuşmaya başladı:

"Benim kötü bir Hıristiyan olduğumu düşünmeyin sakın, Tanrı korusun, fakat durum sizin düşündüğünüz gibi basit değil. Ben o kızın babası olsaydım ve çocuğuma git, söyleneni yap, diyebilseydim, o zaman teklifinizi kabul ederdim. Fakat bu çocuk söz konusu olduğunda durum farklı... Tanrı aşkına, orada neler oluyor?"

Öfkeyle yerinden fırladı, çünkü konuşurken rahatsız edilmekten hoşlanmazdı. Diğer masalardan birinde şarabı biten bir müşteri boş maşrapasını deli gibi masaya vuruyor, doldurulmasını istiyordu. Meyhaneci, adamın elinden maşrapayı öfkeyle alıp doldururken küfür etmemek için kendini zor tuttu. Sonra bir bardak ve dolu bir şişe alıp konuğunun yanına geldi, bardakları doldurdu. Kendininkini bir dikişte bitirdi ve kendine ancak gelmiş gibi bakımsız bıyığını düzeltip anlatmaya başladı.

"Bu Yahudi kızı* nasıl bulduğumu anlatayım size. Ben askerdim, İtalya'nın aşağısında, sonra Almanya'da. Çok kötü bir işti diyeyim size, hiçbir zaman bugünkünden ve o günkünden daha kötü olmadı. Bıkmıştım, Almanya'nın içinden geçip evime gelmek ve onurlu bir meslek sahibi ol-

* Özgün metinde *Dirne* (fahişe) olan bu sözcük, eskiden genç kız anlamına geliyordu. (ç.n.)

mak istiyordum, çünkü o sıralar fazla param yoktu; ganimet çok çabuk bitiyor ve ben hiçbir zaman idareli bir insan olmamışımdır. Derken Almanya'da bir kente geldim; geldiğim akşam orada büyük bir gürültü koptu. Nedenini tam olarak hatırlamıyorum ama halk Yahudilere saldırmak için toplanmıştı, ben de payıma bir şeyler düşer diye, biraz da meraktan onlara katıldım. Çılgınca şeyler oldu; insanlar saldırıyor, öldürüyor, gasp ediyor, kadınların ırzına geçiyordu, herifler zevkten ve şehvetten çığlıklar atıyordu. Bir süre sonra zevk almamaya başladım, kalabalıktan sıyrıldım, onurlu kılıcımı kadınların kanına bulamak, ganimet için kadınlarla kavga etmek istemiyordum. Tam o sırada eve gitmek için dalacağım yan sokaktan sakalı titreyen perişan yüzlü yaşlı bir Yahudi, kucağında korkudan uykusundan uyanmış bir çocukla, anlaşılmaz sözcükler söyleyerek bana doğru koştu. Yahudi aksanlı Almancasından anladığım kadarıyla ikisini kurtardığım takdirde bana çok para vereceğini söylüyordu. Kocaman ve korku dolu gözleriyle bana bakan çocuğa acıdım, kötü bir pazarlık sayılmazdı, paltomla ikisinin üzerini örtüp onları kaldığım yere götürmeye karar verdim. Sokakta birkaç kişi vardı, ihtiyarın üzerine yürümeye niyetlendiler, fakat kılıcımı gösterince ikisine de dokunmadılar. Onları kaldığım hana götürdüm, ihtiyar dizlerinin üzerine çöküp bana yalvarınca, yangın ve cinayetlerin gecenin geç saatlerine kadar sürdüğü kentten aynı akşam ayrıldık. Şehirden çok uzaklaştığımız halde hâlâ alevler görülüyordu, adam umutsuzca alevlere bakarken çocuk sakin sakin uyuyordu. Üçümüz çok uzun zaman birlikte olmadık. İhtiyar kaçışımızdan birkaç gün sonra ağır hastalandı ve daha yoldayken öldü. Ölmeden önce kaçarken yanına aldığı parayı ve garip harflerle yazılmış bir mektubu, adını söylediği ve Anvers'de yaşayan bir simsara verinemi söyledi. Torununu ölürken bana emanet etti. Buraya geldim ve garip mektubu simsara verdim: Simsar bana beklediğimden de çok para verdi. Çok

sevinmiştim, çünkü bu sayede oradan oraya savrulmayacaktım, bir ev ve bu meyhaneyi satın aldım ve korkunç savaş yıllarını unuttum. Çocuk bende kaldı: Ona acıyordum, büyüyünce benim gibi müzmin bir bekârla oturacağını, yanımda bana yardımcı olacağını ümit etmiştim. Fakat öyle olmadı.

O biraz önce sizin de gördüğünüz gibidir, her gün pencereye gider, öylece havaya bakar, kimseyle konuşmaz, bir şey sorulduğunda ürkek cevap verir, sanki biri ona vuracakmış gibi olduğu yerde büzülür. Erkeklerle asla konuşmaz. Başlarda burada meyhanede bana yardım edeceğini düşünmüştüm; karşıdaki meyhanecinin kızının yaptığı gibi müşterileri eğlendireceğini, kadehleri birbiri ardına yuvarlamaları için onları coşturacağını sanmıştım. Fakat o, çok hassas ve kırılgan: Birisi ona dokunduğunda çığlık çığlığa bağırıyor, fırtına gibi kapıya koşup kendisini dışarıya atıyor. Onu aradığımda bir köşeye büzülmüş ve hıçkıra hıçkıra ağlarken buluyorum, yüreğim parçalanıyor; kim bilir neler, ne acılar yaşadı diyorum. Garip bir halk."

"Söyle bana," diyerek, gitgide daha düşünceli bir şekilde anlatan meyhanecinin sözünü kesti ressam. "Kız hâlâ Yahudi mi, yoksa dinini değiştirdi mi?"

Meyhaneci biraz utanarak başını kaşıdı. "Biliyor musunuz, ben askerdim ve Hıristiyanlık hakkında pek bir şey bilmiyordum. Çok nadiren kiliseye giderdim, bugün de durum aynı, bu nedenle çok pişman olsam da çocuğun dinini değiştirmek bana hep çok aptalca gelmiştir. Böyle bir şeyi hiç denemedim bile, çünkü bu inatçı kıza böyle bir şeyi yaptırmaya çalışmak boşuna bir zahmet olacaktı. Bir defasında papazları üzerime saldılar ve hayatımı cehenneme çevirdiler; onları, kız olgunlaşınca düşünürüz, diyerek sakinleştirdim. On beş yaşını doldurmuş olmasına rağmen, olgunlaşmasına daha çok zaman var, çünkü çok içine kapanık ve inatçı; bu Yahudi milletinin dilinden anlamak çok zor, tuhaf insanlar; yaşlı adamı gözüm tutmuştu, bu kıza yaklaşmak zor olsa da,

kötü bir çocuk değil. Size gelince fikriniz fena değil, her dürüst Hıristiyan, ruhunun temizlenmesi için ne yapsa yetmez ve bunun için de her şeyi denemelidir... size açık açık söylüyorum, bu çocuk üzerinde pek fazla gücüm yok; çünkü kocaman, siyah gözleriyle bir baktı mı, insan bir şey yapmaya cesaret edemiyor. Ama zaten kendiniz de göreceksiniz. Onu buraya çağıracağım."

Kendinden emin ayağa kalktı, bardağını doldurdu, ayakta bir dikişte içti, sonra içeri yeni giren ve kısa, beyaz pipolarından sürekli dumanlar yükselen tayfaların yanından ayaklarını yere kuvvetle basa basa yürüdü. Samimi bir tavırla onlarla tokalaştı, bardaklarını doldurdu, kaba şakalar yaptı. Sonra niçin kalktığını hatırladı; ressam onun yavaş ve güçlü adımlarla merdivenleri çıktığını duydu.

Ressam kendini garip hissediyordu. Meyhaneci kızını çağırmaya gittiğinde duyduğu rahatlık, meyhanenin gittikçe kararan ışığında bulanıklaşmaya başlamıştı. Sokakların tozu ve meyhanedeki koyu duman hafızasındaki parlak resmin üzerini kaplamıştı. Yüce duygularını yansıttığı o fani kadınlarla çoğalan bu kaba, vahşi insanlığı dinsel düşlerinin en üstüne çıkardığı için günaha girmekten çok korkuyordu. Kendisine yol gösterecek gizemli ve mucizevi işaretleri hangi ellerden, kimlerden alacağını düşünerek ürperdi.

Meyhaneci geri döndü; ağır, geniş ve siyah gölgesinde, yükselen dumanlardan korkmuş genç kız tereddütle kapıda durmuş, ince, narin elleriyle yardım ararcasına kapının direğine tutunuyordu. Meyhaneci kaba bir şekilde içeriye girmesini söyleyince, korkak gölge merdiven karanlığına kaçtı, o sırada ressam kalkıp kıza doğru yürüdü. Yaşlı, iri, fakat son derece yumuşak elleriyle kızın ellerini tuttu, gözlerinin içine bakarak yumuşak ve içten bir tonla kıza sordu: "Benimle birkaç dakika oturmaz mısın?"

Kız şaşkınlıkla ona baktı, sigara dumanının boğduğu bu karanlık meyhanede kendisine ilk kez böylesine yumu-

şak ve sevgi dolu bir tonla seslenildiğinden çok etkilenmişti. Adamın ellerindeki yumuşaklığı, gözlerindeki iyiliği görünce haftalardır, hatta yıllardır şefkate aç olup da günün birinde onu bulduğunda şaşıran bir insanın duyduğu tatlı bir ürpertiyle korktu. Ressamın kar gibi yumuşak başını görünce ölmüş büyükbabasını hatırladı ve unuttuğu çanlar yeniden yüreğinde çalmaya başladı; öyle yüksek, öyle coşkulu çalıyorlardı ki tüm damarlarına, gırtlağına kadar yükseldi bu çan sesi ve ressama yanıt veremedi. Sadece yüzü kızardı ve evet anlamında başını salladı, fakat öfkelenmiş gibi sert hareketlerle. Korka korka ve beklenti içinde adamı takip etti ve hiçbir yere dokunmadan onun yanına oturdu.

Ressam hiç konuşmadan şefkatle ona doğru eğildi, dikkatli gözleri, bu çocuğun içinde çok erken yaşlardan beri mücadele ettiği yalnızlığın hüznünü ve yabancılığından duyduğu gururun kor gibi yanan ışığını gördü. Kızı kendine çekip onu alnından kutsayıcı, sakinleştirici bir şefkatle öpmeyi çok isterdi, fakat kızı ürkütmekten ve onları birbirlerine gösterip gülen müşterilerin bakışlarından korktu. Kızın dudaklarından tek bir söz çıkmadığı halde onu çok iyi anlamıştı ve içinde sıcak akan bir sel gibi yakıcı bir merhamet yükseldi, çünkü o böylesine sert, öfkeli ve tehditkâr bir inadın ne kadar acı verdiğini biliyordu; çünkü bu inat armağan etmek isteyen, ancak kendini reddedilmiş hisseden bir sevgiydi, sevginin büyük ve anlaşılmaz kılıfıydı. Son derece yumuşak bir tonla sordu: "Senin adın ne bakayım?"

Kız ona güvenle, fakat şaşırmış gibi baktı. Henüz onun için her şey çok garipti, çok yabancıydı. Yavaşça ve biraz da arkasını dönerek "Esther,"* diye cevap verdiğinde sesinde ürkek bir titreme vardı.

---

* Esther Farsça ve İbranice kökten gelmektedir, yıldız ya da ışık veren, parlayan, yıldız taşıyan anlamlarına gelmektedir. Esther adı Babilcedeki İştar (Akad mitolojisinde bir tanrıça, Asur ve Babil'in en gözde tanrıçasıdır) ve Astarte (Batı Samilerde yer alan bereket ve verimlilik tanrıçası) ile akrabadır. (ç.n.)

Yaşlı adam kızın ona güvendiğini, fakat henüz bunu göstermeye cesaret edemediğini hissetti. Şefkatli bir tonla konuşmaya başladı:

"Ben ressamım Esther ve senin resmini yapmak istiyorum. Kötü bir şey gelmeyecek başına ve benim yanımda güzel şeyler göreceksin, hatta bazen ikimiz çok iyi arkadaşmışız gibi sohbet de ederiz. Her gün bir ya da iki saat sürecek, daha doğrusu sen ne kadar istersen. Bana gelmek ister misin Esther?"

Kızın yüzü daha da kızardı ve ne yanıt vereceğini bilemedi. Sanki önünde karanlık, gizemli bir yol açılmıştı ve yolunu bulamıyordu. Sonunda tedirgin ve soran bakışlarla merakla yanında oturan meyhaneciye baktı.

"Baban izin veriyor, hatta çok memnun oldu buna," diye ekledi ressam. "Fakat kararı sen vereceksin, çünkü seni zorlamak istemiyorum ve bunu yapmam da. Söyle Esther, resmini yapmamı ister misin?"

Bronzlaşmış köylü elini davetkâr bir şekilde uzattı. Kız bir an tereddüt etti, sonra çekinerek hatta utanarak küçük beyaz elini ressamın avcunun içine koydu, ressam bir saniye boyunca bir av yakalamış gibi kızın elini avcunda tuttu. Sonra dostça gülümseyerek bıraktı. Meyhaneci bu kadar çabuk sonuçlanan pazarlığa çok şaşırdı, bu garip olayı göstermek için yan masalardaki birkaç tayfayı çağırdı yanına, fakat herkesin dikkatinin üzerinde olmasından utanan genç kız birden ayağa kalkıp şimşek hızıyla kapıya koştu. Diğerleri şaşkınlıkla arkasından bakakaldılar.

"Vay canına!" dedi meyhaneci şaşkın bir ifadeyle. "Harika bir iş çıkardınız. Bu ürkek varlığın teklifinizi kabul edeceğine hiç ihtimal vermemiştim."

Sonra söylediklerini onaylamak istercesine bir kadeh şarap içti. Kendisiyle yavaş yavaş samimi olmaya başlayan bu topluluktan sıkılmaya başlayan ressam masaya içkisinin

parasını koydu, meyhaneciyle ayrıntıları konuştu, teşekkür ederek elini sıktı; duman ve gürültüsünden sıkıldığı, içip içip bağıran sarhoşlarından tiksindiği bu meyhaneden bir an önce ayrılmak için acele etti.

Dışarıya çıktığında güneş çoktan batmış, gökyüzünü tozpembe bir kızıllık sarmıştı. Akşam havası yumuşak ve temizdi. Yaşlı adam yavaş adımlarla evine doğru yürürken yaşadığı bu garip ve rüya gibi olayları düşündü. Mutluluktan titreyen kalbi Tanrı korkusuyla dolmuştu, sanki kilisenin bir kulesinden duyulan ilk çan sesi insanları ibadete çağırmış da tüm kulelerden gelen diğer çan sesleri de sevinçli, kederli, acı çeken insanlar gibi berrak, derin ve mırıltılı sesleriyle ona katılmıştı. Tüm hayatı boyunca karanlık yollarda doğruluktan şaşmadan yaşadıktan sonra geç de olsa Tanrı'nın mucizesinin ışığının yanması ona inanılmaz geliyordu, fakat daha fazla kuşku duymaya cesaret edemedi; hep hayalini kurduğu bu lütfun ışığını, akşam karanlığında evine giderken ilahi bir uyanış ve mucizevi bir düş gibi taşıdı...

Günler geçmiş, ressam şövale üzerindeki tuvaline henüz el sürmemişti. Ellerini bağlayan yılgınlık değildi. Aksine günleri hesaplamayan, tek tek saymayan, hatta hiç acele etmeyen, ilahi bir sessizlikte ağır ağır hareket eden, kontrol edilebilen bir güç; sağlam, içsel bir güvendi. Esther gelmişti, gerçi ürkek ve şaşkındı, fakat kısa bir süre sonra ressamın bir baba şefkatiyle sade ve ürkek yüreğini ısıtmasıyla daha özverili, daha yumuşak ve daha samimi olmuştu. Yıllar sonra karşılaşan ve eski samimiyetlerini içten duygularla yenilemeden, eski günlerin değerini yâd etmeden önce birbirlerini yeniden tanımak isteyen iki arkadaş gibi günlerce sohbet ettiler. Kısa sürede birbirlerine o kadar uzak, fakat duygularının sadeliği ve saflığı bakımından bir o kadar da

benzer olan bu iki insanı gizli bir ihtiyaç birbirine bağladı. Biri hayatın derinliklerinde yalnızca açıklık ve sessizlik olduğunu öğrenmiş, uzun günler ve yıllar sade yaşamış, deneyimli bir adamdı. Diğeri ise karanlıkta kalmış gibi kendini hayal dünyasına kapattığı için hayatı yaşamamış ve aydınlık dünyadan gelen ilk ışığı tüm içtenliğiyle kabul edip, tek renkli, sakin bir ışıkla geri yansıtmış bir genç kızdı. İkisi de insanların arasında yalnızdılar; bu nedenle birbirleriyle yakınlaştılar. Aralarındaki cinsiyet farkının bir önemi yoktu. Adam için bu tür düşünceler çoktan geçmişte kalmıştı, sadece anıları bir akşam güneşi gibi vuruyordu hayatının üzerine; genç kız ise henüz uyanmamış, henüz karanlıkta olan kadınlık duygusunun farkında değildi ve bu duygu daha hedefinin ne olduğunu bilmeyen yumuşak, son derece ürkek, gergin bir özlemdi. Aralarında sessiz, fakat yavaş yavaş sarsılmaya başlayan bir duvar vardı: Halkları ve dinleri farklıydı, birbirlerini yabancı, düşman görmek ve birbirlerinden şüphe duymak için eğitilmişlerdi ve bunlar ancak büyük bir sevgiyle aşılabilirdi. Kız farkında değildi, ama böyle eğitilmiş olmasaydı içindeki sevgiyle, biriktirdiği soylu sevgiyle ağlayarak adamın göğsüne yaslanır, ona yalnız geçen günlerinin gizli korkularını, büyüyen özlemini, acısını ve mutluluğunu itiraf ederdi; oysa şimdi bakışları, suskunluğu, huzursuz hareketleri ve imalarıyla ruhunun en gizli sırlarını ele veriyordu; yüreğindekilerin gün yüzüne çıkmak istediğini ve en içten duygularının açık açık ve içinden gelen bir coşkuyla dışa vurulduğunu her hissettiğinde karanlık ve görünmez bir el gibi gizemli gücünü topluyor ve söylemek istediklerine engel oluyordu. Yaşlı adam ise yaşamı boyunca karşılaştığı Yahudilere nefret duymamış olsa da, onları hep bir yabancı gibi görmüştü. Resme başlamaya tereddüt ediyordu, çünkü bu kızın gerçek dine dönmesi için karşısına çıkarıldığına inanıyordu. Mucize kendisi üzerin-

de gerçekleşmeyecekti, mucizeyi kendisi gerçekleştirecekti. Kızın gözlerinde Meryem Ana'nın Kurtarıcı'ya* duyduğu derin özlemin aynısını görmek istiyordu. Ressam, ruhunda Müjdenin** ürpertisinin sarsıntısını yaşayan ama gerçekleşeceğinden de emin olan güzel bir Meryem tablosu yaratabilmek için kızın ruhuna inanç aşılamayı arzu ediyordu. Tablonun fonunda yumuşak bir ilkbahar manzarası çizmeyi düşünüyordu, havada kuğular gibi süzülen beyaz bulutlar sıcak ilkbaharı peşlerinden sürükleyecekti, sonra dirilişe karşı koyan yumuşak yeşil çayırlar, ince çocuk sesleriyle büyük mutluluğu müjdeleyen ürkek çiçekler. Fakat ressama göre kızın gözleri hâlâ çok ürkek ve utangaç bakıyordu, içinde hâlâ halkının derin ve gizli acısının olduğu huzursuz gözlerinde müjdenin ve karanlık bir kadere teslim olmanın mistik alevi henüz yanmamıştı, bazen de Tanrı'yla çekişen seçilmişlerin titreyen parlak inadı görülüyordu. Henüz gerçek tevazuu bilmiyorlar; o sonsuz, ilahi, yumuşak sevgiyi tanımıyorlardı.

Ressam büyük bir dikkatle kızın içine Hıristiyan inancını doldurmanın yollarını aradı. Tüm yönleriyle Hıristiyanlığı ona içinde güneşin binlerce rengiyle parladığı Monstrans'tan*** öğretmeye kalkarsa, kızın inançla önünde eğilmeyeceğini, aksine ona göre düşmanca olan bu işareti görmemek için başını sert bir şekilde çevireceğini biliyordu. Portfolyosunda Kutsal Kitap'taki hikâyelerle ilgili birçok resim vardı, bir kısmını çıraklık yıllarında kendisi yapmıştı,

---

* Kurtarıcı olarak çevirdiğim bu sözcüğün Almanca metindeki karşılığı *Heiland*'dır. *Heiland* da sadece İsa Mesih için söylenir. "Bugün size Davut'un kentinde bir Kurtarıcı doğdu. Bu, Rab olan Mesih'tir." Bkz. Luka (2: 11). (ç.n.)

** Burada kastedilen müjde, Cebrail'in Meryem'e İsa'nın doğumunu müjdelemesidir. Bkz. Luka (1: 26-38). (ç.n.)

*** Monstrans ya da Latince adıyla Ostensorium: Katolik ayinlerinde, İsa'nın bedenini temsil eden, güneş biçiminde ortası boş ve sapından tutulan objedir. Efkaristiya veya evharistiya sembolü de denir. (ç.n.)

bir kısmı büyük ustalara ait resimlerdi, bir kısmı da sonraki yıllarda hayran olduğu ustalardan kopyaladığı resimlerdi. O resimleri çıkardı ve kızla birlikte oturup hepsine tek tek baktılar; kısa bir süre sonra kızın resimlerin sayfalarını çeviren elinin titremesinden, hızlı hızlı aldığı nefesin kendi yanağına vurmasından bazı resimlerden etkilendiğini anladı. Yıllardır yalnızca meyhanedeki şişman tipleri, siyahlar giymiş yaşlı kadınların kırışık yüzlerini, terbiyesizce bağırıp çağıran, kavga eden sokak çocuklarını gören bu yalnız kızın yüzünde birdenbire renkli bir dünyanın ışıltısı parlamıştı. Oysa bu resimlerde yumuşak, güzel elbiseler giymiş kederli ve gururlu, arzulu ve hülyalı, eşsiz güzellikte kadınlar vardı; zırhlar ve göz alıcı giysiler içinde şövalyeler, başlarındaki altın taçları pırıl pırıl parlayan, uzun beyaz bukleleri olan krallar, bedenleri oklarla delik deşik olmuş, işkence direğinin dibine çökmüş ya da acılar içinde kıvranan yakışıklı delikanlılar vardı. Tanımadığı, fakat bakmaktan hoşlandığı ve bilinçaltında vatanıyla ilgili anılarını canlandıran yeşil palmiyelerle yüksek servilerin diyarı; çöllerin, dağların, kentlerin ve uzaktaki ufukların üzerinde aynı derin ışıltıyla parlayan, kuzeyin gri ve tek bir sonsuz bulutunu andıran göğünden çok daha hafif, çok daha sevimli görünen mavi gökyüzü pırıl pırıl parlayan bir ülke vardı.

Ressam ara ara kıza küçük küçük hikâyeler anlatmaya başladı. Resimleri Kutsal Kitap'taki basit, fakat şiirsel menkıbelerle açıkladı, kutsal günlerin mucizelerinden ve işaretlerinden öyle ateşli bahsetti ki, asıl amacını unuttu ve son günlerin lütfuyla kendisine bahşedilen inanç dolu güveni büyük bir şevkle süsleyerek anlattı. Yaşlı adamın bu heyecanlı inancı kızı, etrafı kapılarla çevrili muhteşem bir ülkenin karanlıktan çıkması gibi etkiledi. Çok derin bir pencereden birdenbire erguvani bir şafağa uyandığı hayatı güçlü bir şekilde sarsılmaya başladı. Bu kadar garip bir deneyimden sonra artık hiçbir şey ona inanılmaz gelmiyordu: Ne arkalarında değerli eşyalar taşıyan atları ve develeriyle

uzak diyarlardan çıkan üç kralın* takip ettiği gümüşi yıldızın hikâyesi, ne de kutsal bir elin değmesiyle dirilen adamın hikâyesi,** çünkü o kendisinde benzer bir mucize gücün olduğunu hissetmişti. Kısa bir süre sonra bu resimleri bir kenara koydular. Yaşlı adam kendi hayatından anlatmaya başladı, bazı Tanrısal işaretleri kutsal kitaplardaki hikâyelerle birleştiriyordu. Yaşlılığın bu sessiz günlerinde yüreğinde tuttuğu ve hayal ettiği her şey kelimelere dökülüyordu, sanki bu anlattıkları başka birinin elinden aldığı yabancı şeylermiş gibi onu da hayrete düşürüyordu; tıpkı kilisede konuşmasına Tanrı'nın sözleriyle başlayan, onları açıklamak, yorumlamak isteyen bir rahip gibiydi; bir anda dinleyicisini ve amacını unutmuş, karanlık bir arzuyla yüreğindeki her şeyi, hayatın tüm tatlılığının ve kutsallığının olduğu bir kâseye bırakır gibi yoğun bir sözcük sağanağına bırakmıştı. Göğe doğru konuşurken sözlerini anlamayan basit kız onun dünyasına ulaşamıyor, sadece dik dik bakıp homurdanıyordu; o ise söylediklerivle gitgide yükseliyor, yükseliyor ve dünyanın ağırlığını unuttuğu bir rüyada kendisini Tanrı'ya hiç olmadığı kadar yakınlaşmış hissediyordu, sonra birden bu ağırlık kurşun gibi kanatlarına binerek, onu yeryüzüne geri çekti...

---

* Almancası *die Heiligen drei Könige*: İncil'de (Matta 2:1-12) Gökbilimciler diye geçen, Hıristiyan geleneğinde bebek İsa'ya "Yahudilerin kralı" olarak hürmetlerini sunmak için Doğu'dan geldiğine inanılan soylu hacılar. Eski Ahit'te isimlerinden ya da kral olduklarından bahsedilmez, ancak III. yüzyıldan itibaren efsanelerde Kaspar, Melkior ve Baltazar isimli üç kral oldukları söylenir. Katolik Kilisesi bu üç kralı aziz kabul eder, her yıl Üç Kutsal Bilge Günü olarak bilinen 6 Ocak'ta İsa'nın doğumu ve bu üç bilgenin İsa'ya tapmasını kutlar. Bu bayramın geleneğine göre çocuklar sokaklarda şarkı söyler ve evlere C+M+B formülünü yazarlar. (Anlamı: *Christus mansionem benedicat*: İsa bu evi takdis et!) Ortodoks kiliselerinde 6 Ocak günü Epifani bayramı olarak kutlanır, Epifani Yunanca bir sözcük olup, "ortaya çıkma, görünme" anlamına gelir, bu gün Hz. İsa'nın ilk defa göründüğü ve vaftiz edildiği gündür. Aya Epifani bayramında İsa Peygamber'in vaftizi kutlanır. (ç.n.)

** Dirilen adamın hikâyesi İncil'de İsa'nın dört gün önce ölen Lazar'ı diriltme hikâyesidir. Bkz. Yuhanna (11: 1-54) (ç.n.)

Ressam, büyük bir şevkle anlattıklarının erguvani sisinden adeta kendinden geçmiş bir halde birden etrafına bakındı; gerçek, yine düzenli ve soğuk yapısını göstermişti. Fakat gördükleri rüya kadar güzeldi.

Ayaklarının dibinde oturmuş Esther ona bakıyordu. Hafifçe ressamın koluna yaslanmış, içinde birdenbire bir sürü ışığın toplandığı durgun mavi gözlerine bakarken, ona daha da yaklaşmış, dizlerinin üzerine çökmüştü, huşu içinde Tanrı'ya yakınlaşmaya çalışan kendinden geçmiş yaşlı adam bunu fark etmemişti bile. Yaşlı adamı dinlerken, çocukluğunda duyduğu eski sözcükleri hatırladı hayal meyal; bazı günler babasının beyaz şeritli uzun siyah giysiler giyip eski ve çok değerli bir kitaptan çok içten, büyük bir şevkle, bir tören havasında okuduğu sözcükler geldi aklına. Artık hakkında çok az şey bildiği, kaybettiği bir dünyaydı bu; puslu renklerde yeniden uyanmış, içini yakıcı bir özlemle, gözlerini yaşla doldurmuştu. Ve yaşlı adam bu acılı bakışları görünce eğilip kızı alnından öptüğünde, narin bedeninin hıçkırır gibi şiddetle sarsıldığını hissetti. Ancak kızı yanlış anladı. Yaşlı adam mucizenin gerçekleştiğini, basit ve öz sözcüklerden oluşan anlatımının, Tanrı'nın verdiği yetiyle ateşli ve güzel konuşmaya dönüştüğünü sandı, tıpkı bir zamanlar halklarıyla konuşan peygamberlere bahşettiği gibi. Ve kızın titremesinin nedeninin, "hakiki ve ilahi mutluluğu içinde barındıran inanca" dönüş yolunu bulan bir insanın ürkekliği ve kaygılı mutluluğu olduğunu sandı; tıpkı sakin, dingin ışığını bulamadan birdenbire parlayıp alevi havada yükselen bir meşalenin yeniden toparlanması gibi. Bu hata, çok uzak sandığı amacına yaklaştığını sanmasına ve yüreğinin sevinçle dolmasına neden oldu. Sözlerinde bir takdis havası vardı.

"Sana mucizelerden bahsettim Esther! Çoğu insan mucizelerin artık eski zamanlarda kaldığını söyler, ama ben onların bugün de var olduğuna, sadece onları sessizce bekleyen ve mucizelere inanan insanların yüreklerinde gerçekleştiğine

inanıyorum ve öyle hissediyorum. Seninle benim aramda olan şey bir mucize, benim sözlerim ve senin gözyaşların; bunlar, görünmez bir elin içimizdeki kör dünyadan çekip çıkardığı aydınlanma mucizesi. Sen beni anladın, artık bizden birisin; Tanrı'nın sana bu gözyaşlarını bahşettiği andan itibaren sen de bir Hıristiyan oldun..."

Yaşlı adam bunları söylerken şaşırmış bir halde durdu. Çünkü "Hıristiyan oldun!" cümlesini duyan Esther, bu düşünceyi itmek ister gibi, iki elini kaldırıp "Hayır kabul etmiyorum," dercesine adamın ayaklarının dibinden kalkıp ayağa fırladı. Gözlerinde hancının ressama bahsettiği o korku, engellenemez öfkeli bir inadın parıltısı vardı. O anda güzel görünüyordu, çünkü yüz çizgilerinde isyan ve öfke vardı, ağzının etrafındaki çizgiler bıçak gibi keskindi, titreyen uzuvları savunmaya geçen bir kedi gibi gerilmişti. İçinde köpüren öfke bir anda vahşi bir savunmaya dönüşmüştü...

Sonra sakinleşti. Hiçbir şey söylemeden şiddetle savunmaya geçtiği için utanmıştı. Fakat doğaüstü bir sevginin ışığıyla aydınlanmış olan aralarındaki duvar yine yükselmiş ve kararmıştı. Bakışlarında soğukluk, huzursuzluk ve utanç vardı, öfke yoktu, güven yoktu, sadece gerçek vardı, onu mistik duygularla titreten özlem yoktu. Elleri tıpkı yükseklerde uçarken kırılmış kanatlar gibi narin gövdesinin iki yanına düşmüştü. Onun için hayat hâlâ güzellik ve gariplikten oluşan bir muammaydı, ama düşercesine uyandığı rüyayı sevmeye cesaret edemiyordu.

Yaşlı ressam da güvenmekte acele ettiği için yanıldığını hissediyordu, ancak sadakat ve güven dolu uzun yaşamında ilk hayal kırıklığı değildi bu. Bu nedenle üzülmedi, aksine kızın öfke nöbetinin ardından hemen utanmasına şaşırdı, hatta sevindi. Kızın hâlâ cayır cayır yanan narin, çocuk ellerini tuttu. "Esther ani öfkenle beni neredeyse korkuttun. Niyetim seni incitmek değildi! Yoksa sen öyle mi düşünüyorsun?"

Kız utanarak hayır anlamında başını iki yana salladı, sonra kaldırdı, sözleri inadını dışarı vuruyordu.

"Fakat ben Hıristiyan olmak istemiyorum, istemiyorum. Ben..." Kelimeler boğazında düğümlendi, boğuk bir sesle devam etti: "Ben... Hıristiyanlardan nefret ediyorum. Onları tanımıyorum, fakat onlardan nefret ediyorum. Herkesi kucaklayan sevgiden bahsettiniz, bu şimdiye kadar duyduğum en güzel şeydi. Çevremdeki insanlar da Hıristiyan olduklarını söylüyorlar, ama onlar çok kaba ve zorba. Ve... ben artık her şeyi net hatırlamıyorum. Üzerinden çok uzun zaman geçti... Fakat bizde Hıristiyanlardan bahsedilirken, sözcüklerde hep korku ve nefret olurdu... Herkes onlardan nefret ederdi... Ben de nefret ederdim... Çünkü ben babamla yolda yürürken arkamızdan bağırırlardı, bir defasında arkamızdan taş atmışlardı... O taşlardan biri bana isabet etmişti; ben yaralanmış, ağlamaya başlamıştım, fakat babam yardım için bağırdığımda korkuyla uzaklaştırmıştı beni oradan. ...Onlar hakkında daha fazla şey bilmiyorum... Hayır, biliyorum tabii... Sokaklarımız karanlık ve dardı, tıpkı burada oturduğum sokak gibi. Ve orada sadece Yahudiler yaşıyordu... Fakat karşı tarafta kent daha güzeldi. Bir defasında bir evin çatısından bakmıştım o tarafa: Bir nehir vardı, masmaviydi, pırıl pırıl akıyordu, üzerindeki geniş köprüde bana gösterdiğiniz resimlerdeki gibi güzel giyimli insanlar yürüyordu. Evler heykeller ve altın yaldızlarla süslüydü, çatıları bezenmişti. Aralarda yüksek, çok yüksek kuleler vardı. Çan sesleri yükselirdi bu kulelerden ve güneş tüm ışığıyla sokaklara dolardı. Her şey o kadar güzeldi ki... Fakat bir defasında babama, öbür yakaya, kentin aydınlık yakasına gidelim dediğimde, babam ciddileşti ve şöyle dedi: 'Hayır Esther, Hıristiyanlar bizi öldürür...' Bu sözleri duyduğumda çok korkmuştum... İşte o günden beri Hıristiyanlardan nefret ederim..."

Anlatımına ara verdi, çünkü etrafındaki her şey aydınlanmış gibiydi. Uzun zamandır unuttuğu, tozlanmış ve üstü

örtülü halde ruhunda duran her şey açılmıştı. Yine gettonun karanlık sokaklarında evine gider gibiydi. Birdenbire tüm bağlantılar ortaya çıkmıştı, her şeyi çok net hatırlıyordu ve bazen rüya sandığı şeylerin aslında gerçek ve geçmiş hayatı olduğunu anladı. Anlatırken hızla gözünün önüne gelen görüntülere yetişmeye çalışıyordu.

"Ve bir akşam... Birden beni yataktan kaldırdılar... Beni kucağına alan, solgun yüzlü, titreyen insan dedemdi... Tüm ev adeta ayağa kalkmıştı, bağırış çağırış vardı ve gürültüler... Fakat şimdi hatırlıyorum, nasıl bağırdıklarını duyuyorum: Yabancılardı, Hıristiyanlardı... Babam ya da annem bağırıyordu... Tam hatırlamıyorum... Dedem beni kucağına aldığı gibi karanlığa indi, simsiyah sokaklardan, caddelerden geçtik... Her yerde gürültü ve aynı çığlıklar yükseliyordu: Yabancılar, Hıristiyanlar... Bunları nasıl unutabildim? Ve sonra bizimle gelen bir adam... Sonrasını hatırlamıyorum, sanırım uyumuşum, uyandığımda tarlaların içindeydik: Ben, dedem ve şimdi yanında yaşadığım adam... Kent görünmüyordu artık, fakat çıktığımız yerdeki gökyüzü kıpkırmızıydı... Ve biz yolumuza devam ettik..."

Kız yine durdu... Anlaşılan gözünün önüne gelen görüntüler kaybolmaya, yavaşlamaya ve karanlıklaşmaya başlamıştı.

"Üç ablam vardı. Üçü de çok güzeldi, her akşam yatağımın başına gelir, beni öperlerdi... Ve babam çok uzun boyluydu, ona uzanamazdım, beni sık sık kucağına alırdı... Ve annem... Onu bir daha hiç görmedim... Onlara ne oldu bilmiyorum, çünkü ne zaman büyükbabama onları sorsam bakışlarını benden kaçırır ve susardı... Ve o öldüğünde başka kimseye sormaya cesaret edemedim..."

Yine ara verdi. Acı bir hıçkırık koptu gırtlağından. Alçak sesle anlatmaya devam etti:

"Şimdi her şeyi hatırlıyorum... Nasıl oldu da benim için bu kadar karanlıkta kalabildi hepsi? Sanki babam yanımday-

mış gibi o gün verdiği yanıtı hatırlıyorum – çok net çınlıyor kulağımda... Şimdi ise artık hiç kimseye sormuyorum..."

Ağzından çıkan sözcükler hıçkırıklara, derin, acıklı bir suskunluk gibi çınlayan sessiz, çaresiz bir ağlamaya dönüşmüştü. Daha birkaç dakika önce aydınlık olan yüzü, onu kendine çeken hayat, boğucu ve karanlık bir şekilde karşısına geçmişti. Ve kızın çektiği acıya kendini kaptıran yaşlı adam asıl amacını çoktan unutmuştu. Hiçbir şey söylemeden kızın yanında duruyordu; kıza o kadar üzülüyordu ki üzüntüsünü ifade edemediği için yanına oturup, onunla birlikte ağlamak istiyordu: İnsana duyduğu o büyük sevgi kızın içinde böyle bir acıyı uyandırmaya neden olduğu için kendisini suçlu hissediyordu. Bir saat içinde dert ve acıların el ele verdiğini, bir alçalıp bir yükselen, yaşamı yüceltmeye mi yoksa tehlikeli derinliklere çekmeye mi çalıştığını anlamadığı dalgalar karşısında korkuyla ürperdiğini hissetti. Fakat korku ve umut karşısında da kendisini yorgun ve bitkin hissediyor, önünde daha birçok yolun ve hedefin olduğu bu genç kızın hayatı için merhamet duyuyordu yalnızca. Konuşmak için doğru sözcükleri aradı ama boşuna: Hepsi kurşun gibi ağırdı ve sahte bir metal gibi çınlıyordu. Tek bir anının kıza verdiği acı karşısında kelimelerin kalabalığı ne işe yarayabilirdi ki?

Üzüntüyle elini kızın titreyen başına uzatıp saçlarını okşadı: Kız ona şaşkın ve dalgın gözlerle baktı; gayriihtiyarı saçlarını düzeltti, gerçeğin içinde yeniden yolunu bulmak zorundaymış gibi etrafına bakınarak ayağa kalktı. Yüz hatları yorgundu ve biraz gevşemişti, sadece gözlerinde karanlık bir parıltı vardı. Birden kendini toparladı. Boğazında hâlâ yükselen hıçkırığı gizlemek için aceleyle şu sözcükler döküldü dudaklarından: "Şimdi gitmeliyim, çok geç oldu. Babam beni bekler."

Sert bir hareket yaparak başıyla selam verdi, eşyalarını topladı ve gitmeye davrandı. Fakat kızı güven dolu ve an-

layan bakışlarıyla izleyen yaşlı adam bir kez daha ona seslendi. Kız güçlükle döndü, çünkü gözlerinde hâlâ yaşların nemli pırıltısı vardı, adam tüm samimiyetiyle kızın ellerini tutup gözlerinin içine baktı: "Gitmek ve bir daha gelmek istemediğini biliyorum Esther, bana hem inanıyor hem de inanmıyorsun, gizli bir korku seni yanıltıyor."

Adam kızın ellerinin yumuşadığını ve onları güvenle avuçlarının içine bıraktığını hissetti. İçi umutla dolu konuşmasına devam etti: "Yine gel Esther. Konuştuğumuz her şeyi bir kenara bırakalım, güzel olanları da, üzücü olanları da. Yarın resme başlayalım, başaracağımıza inanıyorum. Ve artık üzülme, bırak geçmiş geçmişte kalsın, daha fazla eşeleme. Yarın yeni bir iş, yeni bir umutla başlayalım. Ne dersin Esther?"

Kız yaşlarla dolu gözleriyle onayladı. Hayatıyla ilgili belirsizlikler ve korkuyla dönüyordu eve, ancak bu defa şimdiye kadar olduğundan çok fazla ve farklı bir bilinçle.

Yaşlı adam onun arkasından derin düşüncelere daldı. Mucizeye olan inancından vazgeçmemişti, ancak mucizenin artık sadece Tanrısal elin dokunduğu hayatın bir oyunu değil de, daha kutsal, daha Tanrısal bir şey olduğunu düşünüyordu. Ve ruhu inanmaktan çoktan umudunu kesmiş bir insanın yüzünde mistik bir müjdenin ışığını göstermeye çalışmaktan vazgeçmişti. Artık kendini farklı biri, Tanrı'nın elçisi olarak görmek istemiyordu, o elinden gelenin en iyisini yaparak, resmi tamamlayıp tevazuyla sunağa asacak basit bir hizmetkârdı sadece, tıpkı Tanrı'nın diğer kulları gibi. İşaretlerin peşinden gidip onu aramanın bir hata olduğunu hissediyordu, zamanı gelip, onlar kendisini gösterene kadar bekleyecekti...

Düşündükçe eziliyor, yüreği tevazuyla doluyordu. Hiç kimse kendisinden böyle bir şey beklemediği halde niçin bu çocukta bir mucize gerçekleştirmek istemişti? Dalları gökyüzünün maviliklerine ulaşmak isteyen, çıplak, yapraksız yaşlı

bir ağaç gibi olan hayatına ürkek ama güvenerek sokulan genç bir insanın girmesi yeterli bir lütuf değil miydi? Asıl mucize kendisine olmuştu, bunu hissediyordu; bu yaşında içinden taşan sevgiyi birine vermek, ona sevmeyi öğretmek, muhteşem bir çiçek gibi açacak tohumu ekmek lütfu bağışlanmıştı ona. Hayat bunu sağlayarak yeterince cömert davranmamış mıydı ona? Ve Tanrı kendisine nasıl hizmet edeceğini göstermemiş miydi ona? Yapacağı tablosu için birini aramış, bu kızla karşılaşmıştı; Tanrı'nın isteği bu kızın resmini yapmasıydı, ruhunu belki de hiç anlayamayacağı bir inançla doldurmak değil. Düşündükçe eziliyor, yüreği tevazuyla doluyordu.

Odasına akşam ve karanlık çökmüştü. Ayağa kalktı; son günlerde son derece yumuşak, güz güneşi gibi serin ve berrak olan içinde bir huzursuzluk ve korku hissediyordu. Yavaş yavaş ışığı yaktı. Sonra dolabın yanına gitti, eski bir kitabı aradı. Yüreği huzursuzluklardan yorgun düşmüştü. Kutsal Kitap'ı aldı, huşu içinde öptü, sonra açtı ve gece yarılarına kadar okudu.

Resme başlamıştı. Esther yumuşak, rahat, arkalıklı bir sandalyede dalgın dalgın oturuyor, saatlerce aynı şekilde oturmaktan sıkılmamak için yaşlı ressamın kendi ya da başkalarının hayatı hakkında anlattığı hikâyeleri dinliyordu; bazen de duvarları goblenler, resimler ve çizimlerle dolu derin odada düşlere dalıyordu. Çalışmalar yavaş ilerliyordu. Ressam bu çalışmaların sadece birer deneme olduğunu ve son şeklini henüz vermediğini hissediyordu. Çizimlerinde birtakım şeyler, düşünceler hâlâ eksikti, bunların neler olduğunu sözcüklerle, kavramlarla açıklayamıyordu, fakat yüreğinin derinliklerinde öyle net bir şekilde hissediyordu ki işte o zaman büyük bir telaşla arka arkaya yeniden çiziyor, tüm çizimlerini birbiriyle kıyaslıyordu, hepsi modeline benzese

de memnun olmuyor, fakat bundan Esther'e bahsetmiyordu. Ona göre bu, Esther'in tatlı düşlere daldığında bile dudaklarından kaybolmayan sert karakterinden kaynaklanıyordu; bu da kızın yüzünde, gelecek müjdeyi sükûnetle bekleyen Meryem Ana'nın ışığını, onun ifadesini görmek isteyen ressamın işini zorlaştırıyordu; Esther'in içinde bir annenin tatlı sorumluluğunu taşıyamayacak kadar çok çocuksu bir inat vardı. Konuşarak kızın bu sert çizgilerini yok edemeyeceğini, ancak kızın ruh hali yumuşadığı takdirde düzelebileceğini hissediyordu. Fakat baharın ilk günleri kırmızı güneş ışıklarını tüm pencerelerden içeriye doldursa da, dünyanın tüm yaratıcı duygularını uyandırsa da; tüm renkler, sokaklarda sıcak sıcak gezinen hava gibi daha yumuşak, daha derin olsa da, kızın yüzü o uysal, kadınsı ifadeyi vermekten çok uzaktı. Sonunda yoruldu. Yaşlı adam deneyimli biriydi, sanatının sınırlarını ve o sınırları aşamayacağını biliyordu. Hızla kurduğu planından birdenbire içinde yükselen sese uyarak aynı hızla vazgeçti. Tüm imkânları düşünüp tarttıktan sonra Esther'in resmini *Meryem'e Müjde* olarak yapma düşüncesinden vazgeçti, çünkü Esther'in yüzünde inançla aydınlanan ve ürperen kadının işaretleri yoktu; fakat kendi inancının en derin sembolü olan Meryem Ana ve çocuğunu sade bir şekilde çizebilirdi. Ve bu resmi hemen yapmak istiyordu, çünkü korku yeniden ruhuna yerleşmiş, düşlediği mucizenin parıltısı yavaş yavaş solmaya, hatta neredeyse ağır, koyu karanlıkta kaybolmaya başlamıştı. Ve Esther'e hiç açıklama yapmadan üzerinde daha önce aceleyle yaptığı deneme çizimlerinin olduğu tuvali kaldırdı, yerine yenisini yerleştirdi ve tasarladığı şeyi yapmaya koyuldu.

Esther ertesi gün geldi, her zaman olduğu gibi yerine oturdu, arkasına yaslandı, yalnız günlerinin yoksulluğunu güzel sözler, dostça dakikalarla geçirdiği için sevdiği işin

başlamasını ve ressamın gelmesini beklerken, yan odada ressamın, tanımadığı kaba saba bir köylü kadınla konuştuğunu duydu. Merakla kulak kabarttı, fakat konuşulanları tam anlayamadı. Derken kadının sesi kesildi, bir kapı kapandı ve yaşlı adam içeri girip ona doğru geldi, kucağında açık renkte bir şey vardı, ilk anda ne olduğunu anlayamadı. Ressam dikkatle kızın kucağına küçük, çıplak, sağlıklı bir bebek koydu; birkaç aylık olan bebek önce huzursuzlandı, fakat sonra sakinleşti. Esther şaşkın bakışlarla yaşlı adama baktı, ondan böyle garip bir davranış beklemiyordu. Fakat ressam sadece gülümsedi, başka hiçbir şey söylemedi ve kızın korkuyla soran bakışlarını üzerinden ayırmadığını görünce, sakin ve rica eden bir ses tonuyla, onu kucağında çocukla çizeceğini söyledi. Gözlerinde tüm içtenliği ve iyimserliğiyle rica ediyordu. Bu yabancı kızda uyandırdığı baba sevgisi, huzursuz ve inatçı yüreğini sözleriyle ve suskunluğuyla aydınlatıyordu.

Esther'in yüzü kıpkırmızı kesilmişti. Engel olamadığı bir utanç duygusu ona azap veriyordu. Titreyen dizlerinin üzerinde istemeye istemeye taşıdığı bu küçük, hareketli bebeğe ancak yandan bakmaya cesaret edebildi. Çıplaklıktan* nefret eden, hoşgörüsüz bir toplumda büyüdüğü için bu sağlıklı, neşeli ve huzur içinde uyuyan bebeğe tiksinti ve korkuyla baktı; kendi çıplaklığından bile utanan kız, bu yumuşak, kırmızı ete temas etmekten günaha girecekmiş gibi korkuyordu. Yüreğinde nedenini bilmediği bir korku vardı. İçinden yükselen tüm sesler korkuyla kollarını açmış "hayır" diyordu, fakat gittikçe artan bir sevgiyle bağlandığı yaşlı adamın yumuşak sözcüklerle dile getirdiği ricasını da geri çevirmek istemiyordu. Kız asla ona hayır diyemeyeceğini hissediyordu. Ve adamın suskunluğu, gerginlikle bekleyen

* Musevilikte utanma duygusu diğer dinlerden farklılık gösterir. Özellikle çıplak bir beden karşısında. Antik dönemde Yahudilerde çıplaklık yüz kızartıcı bir şey olarak görülürdü. (ç.n.)

bakışlarındaki sorular kıza öyle ağır geliyordu ki avazı çıktığı kadar bağırmak istiyordu; kör gibi, hayvan gibi, amaçsız, hiçbir şey demeden çığlık atmak istiyordu. Sükûnet içinde geçirdiği tek bir saatin içine dolan, düşlerini ve hayallerini bozan, huzur içinde uyuyan bu çocuğa karşı inanılmaz bir nefret duydu. Öte yandan karanlık ve derin hayatına beyaz ve yalnız bir yıldız gibi doğan bu yaşlı ve sakin adamın karşısında kendisini zayıf ve savunmasız hissediyordu. Ve adamın her ricasına verdiği yanıt gibi bunu da mütevazı bir şekilde başını eğerek onayladı.

Adam ondan sonra hiç konuşmadı ve resme başladı. Önce dış hatları çizdi. Çünkü Esther hâlâ onun ne yaptığını anlayamayacak kadar huzursuz ve şaşkındı. Yüzündeki yumuşak, hülyalı ifade tamamen yok olmuştu. Bakışlarında bir gerginlik, bir zorlama vardı, çünkü kucağında uyuyan çıplak çocuğu görmemek için, hiç ilgilenmediği halde sürekli duvardaki resimlere ve süslere bakıyordu. Çocuğun bedenine dokunmak zorunda kalır korkusuyla ellerinde de aynı zorlama ve katılık vardı. Öte yandan bebek çok ağırdı, fakat dizlerini hareket ettirmeye cesaret edemiyordu. Yüzündeki gergin ifade gitgide ne kadar zorlandığını açıkça belli ediyordu, onun kendini böyle kasmasının nedeninin çıplaklıktan nefret eden bir toplum terbiyesinden kaynaklandığını bilmeyen ressam, bakire olduğu için utanıp geri-diğini düşünerek çalışmaya ara verdi. Bebek karnı doymuş bir hayvan yavrusu gibi sakin sakin uyuyordu, ressamın onu dikkatle kızın kucağından alıp, bir denizcinin karısı olan ve bir süredir Anvers'de yaşayan iriyarı bir Felemenk olan annesi gelip alana kadar yan odadaki yatağa yatırdığını fark etmedi. Esther kucağındaki yükten kurtulmuştu, ancak bunu her gün yapmak zorunda olduğunu düşününce pek de rahatlayamadı.

Huzursuzca evine gitti ve sonraki günler de huzursuzca geldi. İçten içe ressamın bu planından vazgeçmesini diledi,

hatta yumuşak bir dille bunu ondan rica etmeye karar verdi. Ancak bunu asla yapamadı, içindeki gurur ya da gizli utanç, uçmaya hazırlanan bir kuşun kanat çırpması gibi dudaklarına kadar gelen sözcükleri söylemesini engelliyordu. Her gün oraya geliyor, huzursuzluğu da devam ediyordu, utancı da zaman geçtikçe bir yalana dönüşmüştü, çünkü bu sıkıcı duruma doğal bir şeymiş gibi alışmıştı. Sadece ne olduğunu anlamıyordu. Bu arada resim de yavaş yavaş ilerliyordu, ressam ona bunu dikkatli sözcükler seçerek ima etmişti. Oysa gerçekte figürlerin birkaç önemsiz dış çizgisini çizmiş, bazı önemsiz renk denemeleri yapmıştı sadece. Yaşlı adam Esther'in bu fikre alışmasını bekliyor ve yapmak istediği şeyi aceleye getirmek istemiyordu. Geçici olarak sadece çalışma süresini kısalttı ve önemsiz konulardan bahsetti, çocuğun varlığını ve Esther'in huzursuzluğunu görmezden geldi, her zaman olduğundan daha neşeli ve kendinden emin görünüyordu.

Ve güveni bu kez onu yanıltmadı. Bir sabah hava açık ve sıcaktı, pencereden ışıltılı ve berrak bir manzara görülüyordu. Uzakta oldukları halde güneşte altın gibi parladığı için yakındaymış gibi görünen kuleler, bacalarından kıvrılarak hafif hafif yükselen dumanları Şam ipeği gibi masmavi gökyüzünde kaybolan çatılar ve çok yakınındaymış da bu karanlık çatılar denizine inmek istiyormuş gibi duran, kanat çırpan, tüyleri ince kuşlara benzeyen bembeyaz bulutlar. Güneşin pencereden içeriye dolan altın sarısı ışıkları ve dans eden kıvılcımları, kâh altın halkalar şeklinde yuvarlanıyor kâh keskin hançerler gibi parlıyor ya da kalasların üzerinde sıçrayan hayvanlar gibi bir biçimi ve bir anlamı olmayan titreşen şekiller oluşturuyordu. Bu titrek ve parlak ışık oyunu narin parmaklarıyla bebeğin gözkapaklarına vurunca bebek uyandı, gözlerini açtı, kırpıştırdı ve şaşkın şaşkın kıza baktı. Huzursuzca kızın kucağında kıpraşmaya başlayınca, kız ister istemez onu sakinleştirmeye çalıştı, fakat bebek

kızdan uzaklaşmaya çalışmıyor, aksine minik elleriyle kızın kucağına vuruyor, kıvılcım gibi çakan, etrafında dans eden, oyun oynayan ışık huzmesini beceriksizce tutmaya çabalıyor, başaramayınca daha çok çabalıyordu. Güneşin kırmızı ışığının vurduğu ve sıcak kan akışının parladığı küçük tombul elleri gitgide daha hızla hareket ediyor ve bu saf oyun minik bebeğe muhteşem bir sevimlilik katıyordu, Esther bile buna kayıtsız kalamıyordu. Öyle ki gülümseyerek ve bebeğin beyhude çabalarına içten içe acıyarak bu sonsuz oyunu hiç bıkmadan izledi ve bu masum varlığı istemeden kucağında tuttuğunu tamamen unuttu. Şimdiye kadar sadece çıplak bir beden, karnı tok bir yaratık olarak algıladığı, teni pürüzsüz olan bu varlıkta ilk kez bir hayat belirtisi, gerçek bir hayat belirtisi olduğunu hissediyor, çocuksu bir merakla bebeğin her hareketini takip ediyordu. Yaşlı adam hepsini görüyor, hiçbir şey demiyordu. Konuşup kızın inadını ve unuttuğu utanç duygusunu uyandırmaktan korkuyordu, fakat dünyayı ve insanlarını tanıyan biri olarak yumuşak dudaklarındaki memnuniyet ifadesi olan gülümseme de kaybolmuyordu. Ona göre, kızdaki bu değişiklik tuhaf değildi, tam tersine tahmin ettiği, beklediği bir şeydi; gerçek olmak için ümidini asla kaybetmeyen, unutmayan doğanın muhteşem yasalarına duyduğu güvendi. Hayatın sürekli kendisini yenileyen o sonsuz mucizelerinden birine yakın hissetti kendisini; bu mucize, çocukların kadınlardaki iyiliği, şefkati, fedakârlığı ortaya çıkarması ve sonrasında bu duyguların kadınlardan çocuklarına geçmesiydi; kadından çocuğa, çocuktan tekrar kadına geçen, hiç kesilmeyen, sürekli devam eden bir döngü; böylece kadın kendi çocukluğunu asla kaybetmiyor, aksine iki kez yaşıyordu, hem kendi içinde hem de karşılaştığı her insanda yaşıyordu. Ve bu, kendisi de bir çocuk olan, kadın olmamış ama kendi çocuğunun içinde yaşayan Meryem'deki Tanrı'nın mucizesi değil miydi? Her mucizenin yansıması gerçeğin içinde değil

miydi ve oluşmakta olan bir yaşamın görülen her anı ulaşılmazın bir parıltısı ve sonsuz-anlaşılmazın bir çağıldaması değil miydi?

Yaşlı adam, Tanrısal ya da dünyevi, haftalardır aklından çıkaramadığı mucizeye yine çok yaklaştığını hissediyordu. Fakat bunun karanlık ve kapalı bir kapı olduğunu da biliyordu, önünde tüm duygular ancak boyun eğebilir, eşiği saygıyla öptükten sonra geri gidebilirdi. Böylece karanlık bulutların derinliklerinde çoktan kaybolmuş olan bu düşünceleri kovmak için fırçayı eline aldı. Gerçeği nasıl yansıttığını görmek için baktığında büyülenmiş gibi olduğu yerde kalakaldı. Çünkü hiç farkında olmadan şimdiye kadar hep aradığı ve her yanı örtülü bir dünyanın içine girmişti sanki ve o dünya tüm gücü ve suskunluğuyla karşısında kor gibi yanıyordu. Hep aradığı resim canlanmış gibiydi. Pırıl pırıl parlayan gözleri, kıpır kıpır elleriyle sağlıklı ve hareketli bebek yüzünü ışığa dönmüştü, çıplak bedeninin üzerine vuran zayıf ve parıldayan aydınlığın yumuşak ışıltısı onu bir melek gibi gösteriyordu. Ve bebeğin sürekli kıpraşan başının üzerinde şefkatle ona doğru eğilmiş, küçük bedenden yayılan ışıkla aydınlanan bir başka baş daha vardı. Genç kız çocuk elleriyle her türlü felaketten korumak için bebeği sıkıca tutuyordu. Başının üzerinde, saçlarına vuran güneş ışığı adeta bir hale oluşturmuştu. Kızın o yumuşak hareketleri tatlı bir ışıkla, bilinçsizliği ise rüya gibi bir anıyla birleşmiş, adeta nefesle yaratılmış, cam gibi renklerle boyanmış ve tek bir hareketle bir anda paramparça olabilecek kısa ama güzel bir resme dönüşmüştü.

Yaşlı adam, ışık oyunlarının bir araya getirdiği bu çifte hayalmiş gibi bakıyordu, tam o anda İtalyan ressamın neredeyse unuttuğu resmini ve onun ilahi yumuşaklığını hatırladı. Ve yine Tanrısal çağrıyı duymuş gibi hissetti. Fakat bu kez hayallerinin içinde kaybolmadı, aksine tüm gücünü o ana kilitledi. Kızın çocuksu ellerini, her zaman sert olan an-

cak şimdi yumuşakça eğilen başını anın faniliğinden kurtarmak istercesine hızla, hiç ara vermeden çizdi. Yaratıcı gücü içinde sıcak, taze kan gibi hissediyordu. Tüm hayatı o anda ışığın ve renklerin içine akıyor, süzülüyor, resmi çizen elini harekete geçiriyordu. Tanrısal güçlerin sırlarına ve hayatın sonsuz zenginliğine hiç olmadığı kadar yakınlaştığı şu anda, onun mucizelerini ve işaretlerini düşünmüyor, aksine onları kendi yaratırken yaşıyordu.

Bu oyun uzun sürmedi. Bebek sürekli kıpraşmaktan yorgun düşmüştü, Esther ise yanakları al al olmuş yaşlı adamın hâlâ büyük bir coşkuyla hararetli hararetli çalıştığını görünce şaşırmıştı; yüzünde, Esther'e Tanrı'dan ve binlerce mucizesinden bahsettiği gün olduğu gibi yaratıcı bir aydınlık vardı. Ve Esther, yaratıcı dünyanın içinde kendini tamamen kaybedebilen bu adamın büyüklüğü karşısında korku ve hayranlık karışımı bir duyguyla titredi. Bu duygular içinde kendini çocuğa verdiği sırada, ressamın onu şaşırtmasından duyduğu utanç hissi de kaybolmuştu. Gördüğü tek şey, yaşamın zenginliğiydi; işte böylesi anların çeşitliliği ve büyüklüğü karşısında şaşırıyordu, tıpkı ressam ona ilk kez hiç bilmediği, tanımadığı insanların, fevkalade güzel şehirlerin, muhteşem bir doğanın resimlerini gösterdiğinde şaşırdığı gibi. Ve kendi günlerinin, yaşadıklarının tekdüzeliği, kendisine yabancı olanın sarhoşluğu ve uzak olanın ihtişamıyla renkleniyordu. Fakat kendisinin yaratıcılık özlemi de, karanlıkta varlığından kimsenin haberdar olmadığı gizli bir ışık gibi yüreğinin derinliklerinde yanıyordu.

O gün, Esther'in ve resmin kaderinde bir dönüm noktası oldu. Gölge kaybolmuştu. Artık daha rahat, daha bir iç huzuruyla koşa koşa geliyordu atölyeye ve zamanın nasıl geçtiğini hiç fark etmiyordu, çünkü şimdiye kadar yaşadıkları bir sürü küçük olayın bir araya gelerek oluşturduğu farklı bir zincirdi, o güne kadar hayatının ne kadar değerli olduğunu bilmemiş, ufak tefek ve önemsiz olaylarla kendisi-

ni pek zengin sanmıştı. Yardıma muhtaç bebeğin pembe bedeni yanında yaşlı adam arka planda kalmıştı. Bebeğe duyduğu nefret, kızların çocuklara ve küçük hayvanlara karşı hissettiği vahşi ve doyumsuz bir şefkate dönüşmüştü. Tüm içtenliğiyle bebeğe itinayla bakıyor, sürekli onu okşuyordu; farkında olmadan kendini kaptırdığı bu oyunda bir kadının en yüce düşüncelerini, annelik duygularını yaşıyordu. Buraya asıl geliş amacını çoktan unutmuştu. Atölyeye geliyor, etrafa gülücükler saçan minik bebek kucağında, geniş koltuğa oturuyor, bebeğin kendisini tanıdığını, güldüğünü görüyor ve buraya resminin yapılması için geldiğini, hatta bu çıplak bebekle ilk karşılaştığında onu bir baskı, bir yük, bir sıkıntı olarak gördüğünü unutuyor, onunla oynamaya başlıyordu. Şimdi artık o günler ona, bir zamanlar o karanlık ve hüzünlü sokaklarda saatlerce birbirine eklediği, ancak dokusu gerçeğin tek bir nefesiyle dağılıp giden yanlış ve yalancı sayısız hayallerinden biri gibi uzak geliyordu. Artık sadece atölyede olduğu saatlerde gerçekten yaşadığını hissediyordu; evde geçirdiği zamanlar, uyurken içine daldığı gece kadar yabancı geliyordu ona. Bebeğin tombul ellerinden tuttuğunda bunun boş bir rüya olmadığını hissediyordu. Ve o kocaman mavi gözlerin kendisine pırıl pırıl gülümsemesi de yalan değildi. Tüm bunlar hayatın kendisiydi ve o içinden yükselen büyük bir arzuyla kadın olamadan kadınca bir özlemle soyunun farkında olmadığı zengin mirasını dünyaya harcamak için yanıp tutuşuyordu. Bu oyunun içinde daha derin bir arzunun, daha derin bir sevincin tohumları gizliydi. Fakat tüm bunlar, duyduğu şefkatin, hissettiği sevginin dansından, çılgınca düşünden ibaretti. Çocuklar bebeklerini nasıl sallarlarsa o da kucağındaki bebeği öyle sallıyordu ve bunu yaparken de tüm kadınlar gibi, tüm anneler gibi tatlı, sevgi dolu, sonsuz, uzak hayallere dalıyordu.

Yaşlı adam bu değişimi tüm kalbiyle hissediyordu. Esther'den uzaklaştığını görüyordu, gerçi ona yabancılaşma-

mıştı, fakat artık onun hayatının merkezinde değildi; aksine hayatının dışında kalmıştı, hoş bir anı olarak. Esther'i sevdiği gibi ondaki bu değişimi de seviyordu; çünkü Esther'de diri, güçlü ve güzel duyguların uyandığını görüyor ve bunların ondaki kalıtsal inatçılığı ve içekapanıklığı kendisinin çabalarından daha çabuk kıracağını ümit ediyordu. Ve Esther'in genç bir hayata yarar ve umut getirebilecekken, yaşlı, ölüme yakın yaşlı bir adam olan kendisine duyduğu sevginin israf olduğunu biliyordu.

Bu harika saatleri, Esther'in çocuğa karşı duyduğu şefkate borçluydu. Önünde güzelliğin her türlü resmi biçimleniyordu, hepsi tek bir düşüncenin ürünüydü, fakat hepsi birbirinden farklıydı. Kısa bir süre sonra bu hoş ve tatlı bir oyuna dönüştü. Aslında kendisi de bir çocuk olan Esther'in son derece yumuşak hareketlerle ve tutkuyla çocukla oynamasını, oynarken sonsuz bir neşeyle mutlu olmasını pastel renklerle yumuşak bir şekilde birleştiriyor, bebek ve Esther narin çizgilerle bütünleşiyordu. Ve sonra bebek, Esther'in yumuşak kucağında uykuya daldığında, Esther'in incecik elleri iki melek gibi onu koruyup, gözleri bu kutsal varlığa sahip olduğu için pırıl pırıl parladığında, uyuyan bu yüzü sevgiyle uyandırma arzusuyla yanıp tutuştuğunda yine bir sessizlik oluyordu. Sonra yine ikisinin de gözlerinin birbirlerinin içine dalıp gittiği, farkında olmadan, düşünmeden birbirini aradığı, parladığı saniyeler başlıyordu. Sonra bebeğin elleri kızın memesine gidiyor, annesinin yakınlığını aradığı büyüleyici anlar yaşanıyor, şaşkınlık içinde kalan Esther'in yanakları utançtan pembe bir ışık gibi parlıyordu; fakat Esther'in içini dolduran duygu artık korku ya da isteksizlik değildi, sadece mutlu bir gülümsemede kaybolup giden mahcup bir duygu seliydi.

Ve böyle yaratıldı resim. Yaşlı ressam binlerce sevgi ve şefkat dolu dokunuştan sadece bir şefkatli dokunuş; binlerce mutlu, ürkek, sevinçli ve içten anne bakışından sadece

birini çiziyordu. Sade, fakat büyük bir eser doğuyordu. Çok sade bir eserdi. Oynayan bir bebek ve şefkatle ona doğru eğilmiş bir genç kız başı. Fakat renkler ressamın şimdiye dek hiç tutturamadığı kadar sıcak, yumuşak ve gerçekçiydi; çizdiği şekil ise akşamın kutsal kızıl ateşinin vurduğu karanlık ağaçlar kadar net görünüyordu. Adeta resmin içinde o gizemli aydınlığı yayan gizli bir ışık vardı, sanki içinde tüm fani dünyadan daha yumuşak, daha hoş ve daha berrak bir hava esiyordu. Aslında resimde olağanüstü bir şey yoktu, sadece yaratılan dünyanın gizemli bir sırrını gösteriyordu. Yaşlı adam her bir çizgiyi düşünerek çizdiği uzun sanat hayatında ilk kez bir resmin yaratı sürecinde bir gelişim hissediyor, resim elinin altında adeta kendiliğinden oluşuyordu. Eski halk masallarında* sihir yapma gücüne sahip perilerin bir sürü işi gizlice ve çarçabuk yaptığı, ertesi sabah bunu gören insanların da şaşırdığı anlatılır; işte ressam da kendinden geçerek yaptığı resmi görmek için birkaç adım geri çekilip, eleştirel gözle incelediğinde aynı böyle hissediyordu. Bir mucizenin gerçekleştiği düşüncesiyle yüreği küt küt atmaya başladı, bu defa tereddüt de etmiyordu. Çünkü bu eser, onun için tüm mücadelesinin ışıldayan altın çiçeği değildi sadece, aksine kendisini layık görmediği, yaptığı tüm mütevazı çalışmalarından çok daha uzak, daha yüce bir şeydi, adeta sanatının tacıydı. Ve yaratı süresince duyduğu neşesi gitgide azaldı, korkuya dönüştü, kendisinin yarattığına inanmaya cesaret edemediği eserinden korkmaya başladı.

Böylece o da Esther'den uzaklaştı, çünkü Esther onun için gerçekleştirdiği dünyevi mucizenin sadece bir aracıydı. Önceden olduğu gibi iyiliğiyle onu koruyordu, fakat yüreği uzaklaştığını sandığı dini hayallerle dolup taşıyordu. Yaşamın sade gücü birden mucizevi gelmişti ona. Kim yanıt

---

* Kastedilen, bir Köln efsanesinde geçen *Heinzelmännchen* denilen ev peri-leridir. (ç.n.)

verebilirdi kendisine? Kutsal Kitap eski ve kutsaldı, fakat yüreği dünyeviydi ve hayata derinden bağlıydı. Tanrı'nın kanatlarının bu dünyaya kadar alçalıp alçalmadığını sorabilir miydi? Bugün hâlâ Tanrı'nın işaretlerini yeryüzünde görebilmek mümkün müydü, yoksa bunlar sadece hayatın sıradan mucizeleri miydi?

Yaşlı adam, hayatında garip şeyler olsa da yanıtı öğrenmek istediği için beklemeyi ve sabretmeyi tercih ediyordu. Artık bir zamanlar olduğu gibi kendisinden emin değildi, çünkü o zamanlar hayata ve Tanrı'ya inanıyordu ve hangisinin hakikat olduğunu düşünmüyordu. Her akşam resmin üzerini itinayla örtüyordu. Çünkü o günlerden birinde eve döndüğünde ayın gümüş ışığının kutsar gibi resmin üzerine düştüğünü gördüğünde adeta Meryem Ana'nın yüzünü görür gibi oldu. Neredeyse kendi yaptığı eserin önünde diz çöküp dua edecekti...

Fakat o günlerde Esther'in yaşamında da garip ve olağanüstü olmasa da, hayatının tüm derinliklerine kadar kasırga gibi inerek onu şiddetli ve anlaşılmaz acılarla korkudan titreten olaylar oldu. Esther, olgunluğun ilk gizemlerini hissetmeye başlıyordu ve çocukluktan kadınlığa adım atıyordu. Hiç kimse onu yönlendirmediği, ona bir şeyler öğretmediği için derin karanlıklarla mistik ışıklar arasındaki eşsiz yolda tek başına ilerlerken ruhu çaresiz şaşkınlıkla doluyordu. İçinde nereye gideceğini bilmeyen birçok özlem uyanmıştı. Bir zamanlar tüm oyun arkadaşlarını reddetmesine, onlardan uzak kalmasına, çevresiyle gereksiz tüm konuşmalardan kaçınmasına neden olan sınırsız inadı, ne yapacağını bilemediği o karanlık günlerde bir lanet gibi içini yakmıştı. Ve bu inat yüzünden bu oluşum içinde henüz filiz vermemiş bir tohum gibi saklı olan gizemli tatlılığı hissedemiyor, geriye de sadece boğuk, belirsiz ve yalnız bir acı kalıyordu.

Bu bilgisizliği, tecrübesizliği içinde yaşlı adamın anlattığı dini hikâyeler, mucizeler baştan çıkarıcı ışıklar gibi parlıyor, düşünceleri ve hayalleri büyük bir açlıkla en olmadık şeylerin peşinden gidiyordu. Resmini gördüğü ve kendisine gelen mucizevi müjdeden sonra anne olan o masum kadının hikâyesi onu ani ve neredeyse mutlu bir korkuyla titretmişti. Fakat yine de inanmaya cesaret edememişti, çünkü kendisinin anlamadığı başka şeylerden de konuşulmuştu. Fakat genç kız içinde bir mucizenin gerçekleştiğini düşünüyordu, çünkü tüm duygu ve algılarının değiştiğini hissediyordu; tüm dünya ve çevresindeki insanlar birdenbire gözüne daha farklı, daha derin, daha tuhaf ve gizemli güçlerle dolu gibi görünmeye başlamıştı. Her şey birbirine aitmiş, birbirine yaklaşıp sonra uzaklaşan bir iç yaşamı varmış gibi geliyordu; bir ortak özellik, bir bütünlük vardı ve Esther bunun nerede gizlendiğini bilmiyordu; aslında ayrı ayrı, tek başına duran her şey bir aradaymış gibi geliyordu ona. Ve o da kendisini yaşamın içine, insanların arasına çeken o iç gücü hissediyordu, fakat bir aptal gibi nereye gideceğini, ne tarafa yöneleceğini bilmiyordu ve arkasında sadece harcanmamış özlemin ve engellenmiş gücün o ısrarcı, baskıcı ve işkenceci acısını bırakıyordu.

Esther, kaybolmuşluğunun ortaya çıkardığı, yüreğinin bir şeylere tutunmak için yanıp tutuştuğu o çaresiz saatlerde o güne kadar kendisine imkânsız gelen her şeyi denemeye karar verdi. Babasıyla konuştu. Bugüne kadar ondan hep uzak durmuştu, çünkü içgüdüsel olarak aralarındaki o uzaklığı hep hissetmişti. Fakat şimdi bu kör dürtü aralarındaki mesafeyi aşması için onu cesaretlendirmişti. Babasına her şeyi anlattı, resimden bahsetti, ona göre önemli olabilecek şeyleri açığa çıkarabilmek için her şeyi hatırlamaya çalıştı. Kızdaki bu değişime sevinen hancı, kaba elleriyle kızın yanağını okşadı ve onu dinlemeye devam etti. Bazen ortaya bir sözcük atıyordu, ancak bu sözcük yere tükürdüğü tü-

tün kadar özensiz ve önemsiz oluyordu. Derken o da kendine has beceriksiz üslubuyla neler olduğunu anlattı, fakat Esther onu dinlemedi. Adam Esther'e ne diyeceğini bilmiyordu, başka bir yol da denemedi. Anlaşılan konuşulanlar onu ıskalıyordu, sözlerinden her şeye kayıtsızlık duyduğu anlaşılıyordu ve bu da Esther'i tiksindiriyordu. Eskiden belli belirsiz hissettiği şeyi şimdi açıkça görüyordu: Bu insandan kendisine ve yüreğine uzanan bir yol yoktu. Aynı evde yaşıyorlar, fakat birbirlerini tanımıyorlardı; sıkılıyorlar, birbirlerini anlamıyorlardı. Fakat yine de bu meyhaneye girip çıkan adamların arasında en iyisi o gibi geliyordu Esther'e, çünkü adamdaki o iyi niyetli kabalık bazı anlar çok içten bir davranışa dönüşebiliyordu.

Ancak bu hayal kırıklığı yine de kızın dizginlenemez özleminin ısrarcı gücünü kıramadı ve tüm enerjisini sabahtan akşama kadar zamanını geçirdiği iki varlığa yöneltti. Geceleri yalnız başına geçirdiği ve onu sabahtan uzak tutan saatleri heyecanla sayıyordu, ressamın yanına gidene kadar geçen saatlerin özlemi ise yüzüne de yansıyan kor gibi ateşten belli oluyordu. Ve sokağa çıktığında tıpkı köpüklü dalgalara atılan bir yüzücü gibi kendisini tutkusunun kollarına bırakıyor; ümitsizce, sakin yürüyen insanların içinden yanakları al al, saçları dağınık bir halde özlem duyduğu evin kapısına gelinceye kadar koşuyordu. Bu değişim anında tutku ve davranışlarını özgürce yaşama isteği ve arzusu kızı ele geçirmiş, ona vahşi ve karşısındakinde arzu uyandıran bir güzellik vermişti.

Bu doyumsuz ve neredeyse çaresiz şefkatiyle bebeği, dostluğu ve içten nezaketiyle sevgisinde bile mesafeli davranan yaşlı adama tercih ediyordu. Ressam, Esther'in kadına dönüştüğünün farkında değildi, fakat tüm varlığıyla bir şeyler olduğunu seziyor ve kızda birdenbire ortaya çıkan bu değişimi yadırgıyordu. Kıza sınırlar koymaya çalışmıyordu, çünkü onu ileriye, bu şiddetli tutkuya götüren esas

gücü hissediyordu. Her ne kadar tüm duyuları yaşamın gizli güçlerine yönelmiş olsa da, bu yalnız kızı bir baba gibi sevmeye devam ediyordu. Kızın yanında olmasına seviniyor, uzaklaşmasını istemiyordu. Resim çoktan bitmişti, ama bunu Esther'e söylemiyordu, çünkü onu şefkatiyle sarıp sarmaladığı bebekten ayırmak istemiyordu. Arada bir fırçayı tuvalde gezdiriyordu, fakat bunlar sadece önemsiz dokunuşlardı; bir kıvrım vermek, fonu gölgelendirmek, ışık oyununda önemsiz bir fark yaratmaktı. Resmin asıl düşüncesine ve hissettirmek istediğine daha fazla yaklaşmaya cesaret edemiyordu, çünkü gerçeklik büyüsü yavaş yavaş çekilmiş, yarattığı resmin iki çehresi adeta ruh bulmuştu ve resmi çizdiği anın hatırası solmaya başladıkça, bu resmi bir insan elinin yarattığına inanamaz oldu. Daha iyisini yapmak içingiriştiği her denemenin sadece aptallık değil, günah da olabileceğini düşünüyordu. Elinin ilahi bir güç tarafından yönetildiğine, bu resimden daha iyisini yapamayacağına inandığı için bundan böyle resim yapmamaya karar verdi; artık günlerini dua ederek, ömrünün son günlerinde kendisini, üzerine akşam güneşinin altın sarısı ışığının vurduğunu hissettiği yükseklere götürecek yolu bulmaya çalışarak geçirecekti.

Tüm öksüzler ve dışlanmış insanlar gibi, Esther'in de söylenen ya da susulan her sözü çok iyi hisseden hassas bir kalbi vardı; yaşlı ve çok sevdiği ressamın kendisinden uzaklaştığını seziyor, adamın hiç değişmeyen, aynı yumuşaklıktaki şefkati karşısında neredeyse acı çekiyordu; yüreğinde gittikçe artan acıları anlatmak ve etrafını saran bilmecelere bir yanıt bulmak için tam da şimdi onun yakınlığına ve sonsuz sevgisine ihtiyacı vardı. İçini dökmek, onu sıkan, dilinin ucuna kadar gelen şeyleri anlatıp kurtulmak için doğru anı bekledi, ama sonsuz bir bekleyişti bu ve onu çok yormuştu. Sonra tüm sevgisini bebeğe yöneltti. Bütün duygularını bu küçük, çaresiz bedende gösterdi, sevgi ve şefkatiyle bebeğe sımsıkı sarıldı, onu öptü, öptü; sevgisi o kadar şiddetliydi

ki sarılmasından bebeğin canının yanacağını düşünemedi ve bebek ağlamaya başladı. Bunun üzerine kendisini tuttu, bebeğe karşı daha koruyucu, daha sakin davranmaya başladı; fakat nasıl ki bebeğe duyduğu hisler, bir annenin hisleri değil de erotik tutkuların, belli belirsiz, özlem dolu güdülerin korku dolu bir arayışıysa, bu korkusu da bir kendinden geçişti. İçinden bir güç yükseliyor, çocukla birlikte tecrübesizliğini yeniyordu. Yaşadığı şey bir düş, acı veren bir şuur kaybıydı; sıkıca sarılmıştı bebeğe, çünkü bebeğin de sıcak bir kalbi vardı ve tıpkı kendi kalbi gibi atıyordu, içinde yükselen tüm sevgi ve şefkati bu suskun dudaklara armağan edebilirdi; çünkü kendisi farkında değildi, ama sarılma özlemiyle yanıp tutuşan kolları, bir yabancıya tek bir kelime ettiğinde bile hissettiği utancı duymaktan korkmayarak, canlı bir bedeni sımsıkı sarabilirdi. Hiç yorulmadan ve kendini kandırdığını fark etmeden böyle geçip gitti saatler.

Bu bebek, onun için delice özlemini duyduğu hayatın gerçek anlamıydı. Karanlık zamanlardı bunlar, gitgide daha da kararıyordu ve o bunu fark etmiyordu. İnsanlar akşamları toplanıyorlar, eskiden sahip oldukları özgürlükten, Flamanları çok seven iyi yürekli Kral Karl'dan* kâh üzüntüyle kâh gizli bir öfkeyle bahsediyorlardı. Kentte bir huzursuzluk vardı. Protestanlar gizlice birleşiyordu; gün ışığından korkan ayaktakımı sürüler halinde bir araya geliyor, küçük ayaklanmalar, askerlerle çatışmalar artıyor, tüm bunlar İspanya'dan gelen tehditkâr haberlerle şiddetleniyordu; bu huzursuz çekişmelerin ortasında savaşın ve isyanın ilk fitili ateşlenmişti bile. Sağduyu sahibi insanlar gözlerini yurtdışına çevirmişlerdi, diğerleri sakin kalmaya, kendilerini avutmaya çalışıyorlardı, fakat tüm ülke korku dolu bir bekleyiş içindeydi ve bu, insanların yüzünden bile okunuyordu. Erkekler meyhanelerde bir köşede toplanıp alçak sesle konuşuyorlar, meyhaneci bildik kaba üslubuyla savaş ve savaşın dehşeti üzeri-

* Kastedilen Şarlken olarak da bilinen V. Karl'dır (1500-1558). (ç.n.)

ne espriler yapıyordu, fakat kimsenin gırtlağından kahkaha sesi yükselmiyordu. Çoğunluğun umursamaz neşesi, korku ve huzursuz bekleyiş içinde kayboluyordu.

Esther tüm bu olup bitenlerin farkında değildi, ne dünyanın boğucu ve korkunç halini ne de gizli tehlikelerini görüyordu. Bebek her zaman olduğu gibi sakindi ve her şeyden habersiz ona gülüyordu, – bu nedenle Esther çevresindeki değişikliklerin farkında değildi. Hayatı tek bir akıntının sürüklediği mutsuz bir karışıklığa doğru gidiyordu; etrafındaki karanlık, boş saatlerinde kurduğu imkânsız düşlerini ona gerçekmiş gibi gösteriyordu; bu düşler öyle uzak öyle yabancıydı ki, sağduyuyla, düşünerek dünyayı anlaması imkânsızdı. Uyanan dişiliği çocuk diye bağırıyordu, fakat bunun korku dolu gizemini bilmediğinden, bin çeşit hayalini kuruyordu, bu hayalleri kurarken de Kutsal Kitap hikâyelerindeki sade mucizeleri ya da kendi hayallerinin sihirli olabileceği ihtimalini düşlüyordu. Biri ona günlük hayatın bu bilmecesini basit sözcüklerle anlatsa, belki o da diğer genç kızlar gibi yanından geçip giden erkeklere utangaç gözlerle bakabilecekti. Fakat o kendini düşünmüyordu, sokakta oynayan çocuklara bakıyordu yalnızca ve belki günün birinde kendi başına da gelebilecek o ender mucizenin hayalini kuruyor, yanakları pembe pembe, yerinde duramayan, yalnızca kendisine ait ve hayatının mutluluğu olacak bir bebeği düşlüyordu. Çocuk sahibi olma arzusu öyle büyüktü ki, özlediği bu mutluluğa kavuşmak için tüm utanç ve korkusunu bir yana bırakıp karşısına çıkan ilk iyi erkeğe kendini teslim bile edebilirdi; fakat bu yaratıcı birleşmenin nasıl olduğu konusunda hiçbir fikri yoktu ve içindeki çocuk özlemi tıpkı bir kör gibi onu delice bir yola sokuyordu. Ve sonra yine kendi çocuğu gibi gördüğü, yürekten bağlandığı bu yabancı bebeğe dönüyordu.

Bu nedenle bir gün, bebeğe karşı duyduğu abartılı ve neredeyse hastalıklı bir hal alan düşkünlüğünü gizli bir hu-

zursuzlukla fark eden ressamın yanına geldi; yüzü pırıl pırıl parlıyor, gözlerinde tedirginliğin alevleri yanıyordu. Bebek her zaman olduğu yerde değildi. Bu onu huzursuz etmişti, fakat bunu belli etmemek için yaşlı ressama yaklaştı ve resmin nasıl gittiğini sordu. Bunu sorarken yanaklarına adeta kan hücum etmişti, çünkü bir anda o güne kadar ressamın karşısında otururken ona da, yaptığı resme de ilgi göstermediği o sessiz saatlerin kırgınlığını fark etmişti. Bu kadar iyi niyetli bir adama olan kayıtsızlığı yüreğine dokunmuş, kendini suçlu hissetmişti. Fakat yaşlı adam hiçbir şeyin farkında değilmiş gibiydi.

"Bitti Esther," dedi yumuşak bir gülümsemeyle, "hatta uzun zaman oldu biteli. Yarın onu teslim edeceğim."

Esther'in beti benzi attı. Düşünmeye cesaret edemediği kötü bir önseziye kapılmıştı. Son derece alçak bir sesle ve biraz da çekinerek sordu: "Artık buraya gelemeyecek miyim?"

Adam iki elini kıza doğru uzattı. Yaşlı adamın hep yaptığı, yumuşak, karşısındakini etkisiz bırakan, Esther'in her defasında teslim olduğu bir hareketti bu. "Ne zaman istersen gelebilirsin çocuğum. Ne kadar sık gelirsen, o kadar iyi. Gördüğün gibi bu eski odada tek başıma yaşıyorum ve sen buradayken her şey güzelleşiyor, günüm aydınlanıyor. Sık sık gel Esther."

Kızın yaşlı adama duyduğu tüm sevgisi bentleri aşmak, sözcüklere dökülmek istercesine kabarmıştı. Ne kadar yüce, ne kadar iyi yürekli bir insandı! Adamın yüreği gerçek değil miydi, peki ya bebeğinki sadece kendi düşlediği bir şey miydi? O an kendine duyduğu güven yine çok büyüktü, fakat hayatıyla ilgili düşünceleri, bu olgunlaşmış tohumun üzerinde fırtına bulutlarına benzer ağır bir yük gibiydi. Bebeği düşünmek acı veriyordu. Bu acıyı bastırmak istedi, kelimeleri yuttu; fakat nafile, kelimeler yükseldi, yükseldi sonunda vahşi, çaresiz bir çığlık gibi çıktı ağzından: "Peki ya bebek?"

Yaşlı adam hiçbir şey demedi. Fakat yüz hatları sertleşti, acımasız bir ifade yerleşti yüzüne. Kızın yakınlığını ümit ederken hiç aklına bile gelmediğini görünce öfkeyle ondan uzaklaştı. Son derece soğuk ve kayıtsız bir tonla şöyle dedi: "Bebek gitti."

Ressam, kızın bakışlarının aç ve delice bir çaresizlikle dudaklarına takılıp kaldığını hissediyordu. Fakat adamın içindeki karanlık güç inatçı ve insafsız olmaya zorluyordu onu. Başka bir şey söylemedi. O an, verdiği onca sevgiye karşı kendisine nankörlük eden bu kızdan nefret ettiğini hissetti, aslında iyi yürekli ve yumuşak bir insan olduğu halde o saniye kıza acı vermekten mutlu oldu. Fakat bu zayıflık anı ve kendiyle çelişme, sonsuzluk denizinde yalnız bir dalganın kayıp gitmesi gibi çok kısa sürdü. Kızın bakışlarındaki korkuyu görünce ona acıdı ve sırtını döndü.

Fakat Esther adamın bu suskunluğuna daha fazla katlanamadı. Kendini kaybetmiş gibi adamın göğsüne atılıp hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Ağlayıp hıçkırırken söylediği sözler kadar hiçbir şey içini böyle yakmamıştı. "Onu geri almalıyım, bebeği, o benim bebeğim. Onsuz yaşayamam, sahip olduğum tek mutluluğu benden çaldılar. Neden onu benden aldınız?.. Size karşı kötü davrandım, fakat affedin ve bebeği bana verin. Nerede o? Söyleyin! Söyleyin! Onu geri almalıyım..."

Ağzından çıkan sözcükler sessiz hıçkırıklar içinde kayboluyordu. Kızın karşısında derinden sarsılan yaşlı adam, onun yavaşlayan hıçkırıklarla göğsünde ağlarken solmak üzere olan bir çiçek gibi eğildiğini görünce o da eğildi. Kızın uzun, siyah, dağınık saçlarını okşadı. "Kendine gel, Esther! Ağlama! Bebek gitti, fakat..."

"Doğru olamaz bu, hayır, doğru olamaz," diye haykırdı kız.

"Doğru Esther. Annesi bu ülkeden ayrıldı. Yabancılar ve başka mezhepten olanlar için zor bir dönem bu, fakat içinde

Tanrı korkusu olan inananlar için de. Fransa'ya ya da İngiltere'ye gittiler. Fakat niçin bu kadar ümitsizliğe kapılıyorsun?.. Kendine gel Esther... Birkaç gün bekle... Her şey yine çok güzel olacak..."

"Bekleyemem, bekleyemem," diye hıçkırırken delice ağlaması hırıltıya dönüşüyordu kızın. "Neden bebeği benden aldılar... sahip olduğum başka bir şeyim yok... O beni sevmişti, bana, yalnızca bana ait olan tek şeydi o... Şimdi nasıl yaşayabilirim... Söyle bana, nerede o?.."

Kızın sitemleriyle iniltileri anlaşılmaz, ümitsiz, gittikçe yavaşlayan, anlamsızlaşan bir konuşmaya, sonra yine boğuk bir ağlamaya dönüştü. Bir türlü net düşünemeyen ve huzur bulamayan kızın beyninde tüm düşünceler orada burada çakan şimşekler gibi dağınık ve karışıktı; tüm duygu ve düşünceleri bir çemberin etrafında çılgınca dönüyor gibiydi, ıstırap veren o düşünceyi Esther'in içinden söküp atmak mümkün değildi; aksine o da birlikte savruluyor, hiç ara vermeden, insafsızca, deli gibi bir güçle dönüyordu. Arayış içindeki sevgisinin sonsuz sessiz denizi çaresizce, ümitsizce atılan bir çığlık gibi yükseliyordu. Sözcükler kapanmak istemeyen bir yaradan akan kan gibi sıcak ve karmakarışık dökülüyordu dudaklarından. Bu acıyı tatlı sözlerle dindirmek isteyen yaşlı adam çaresizce susuyordu. Bu tutkunun şiddetli gücü ve karanlık ateşi, adamın onu sakinleştirmesine izin vermeyecekti. Adam bekledi, bekledi. Bazen kızın hıçkırıkları ve ağlaması diniyor, sakinleşiyor gibi oluyordu, fakat sonra yine bir hıçkırıkla anlaşılmaz sözcükler ağzından fırlıyor, kâh çığlık atıyor kâh ağlıyordu. İyilik dolu, genç bir kalp bu acıyla kan ağlıyordu.

Adam sonunda kızla konuşabildi. Fakat Esther onu duymuyordu. Nemli ve donuk bakan gözlerinde tek bir resim, yüreğinde tek bir düşünce vardı. Ateş nöbetinde sayıklar gibi mırıldanıyordu: "Ne kadar da güzel gülüyordu... Bana aitti o, sadece bana... O güzel günler... Ben onun annesiydim... Ve

artık annesi olamayacak mıyım?.. Keşke bir defa olsun görebilsem... Sadece bir defa görebilsem..." Bunları söylerken yine çaresiz hıçkırıklarda boğuldu. Yavaş yavaş yaşlı adamın göğsünden aşağıya doğru kaydı, titreyen, güçsüz elleriyle adamın dizlerine sarıldı, simsiyah saçlarının altında büzülüp kalmıştı. Titreyen bedeni iki büklüm olmuş, saçlarının örttüğü ağlayan yüzü acı dolu bir öfkeyle çarpılmıştı. Tüm duyuları ve aklı uyuşmuş gibi hep aynı şeyi söylüyordu. "Sadece göreyim... bir defa göreyim... bir defa... sadece göreyim."

Yaşlı adam da kızın yanına eğildi.

"Esther!"

Kız hiç kımıldamadı. Dudakları aynı şeyleri anlamsızca tekrar ediyordu. Adam kızı yerden kaldırmak istedi; kızın tuttuğu eli, güçsüz ve ağacından kopmuş bir dal gibi cansızdı. Sadece dudakları bilinçsizce aynı acı dolu kelimeleri mırıldanıyordu. "Sadece bir defa... sadece bir defa göreyim... bir defa göreyim..."

Bir çare arayan adamın aklına garip bir fikir geldi. Kızın kulağına eğildi. "Esther! Onu göreceksin, hem de bir defa değil, istediğin kadar çok!"

Kız rüyadan uyanmış gibi doğruldu. Sanki tüm bedeninin içinde dolaşıyordu bu sözler, çünkü ani bir hareketle kalkmıştı. Yavaş yavaş kendine geliyor gibiydi, çünkü bu kadar acıdan sonra böyle büyük bir mutluluğun geleceğine dair bir his yoktu içinde. Tereddütle baktı yaşlı adama, duyuları içinde sallanıyor gibiydi. Adamı tam anlamamış, bir şeyler söylemesini bekliyordu. Her şey ona o kadar belirsiz geliyordu ki. Fakat adam konuşmuyordu, sadece güzel bir müjde verecekmiş gibi baktı ve başıyla bir işaret yaptı. İncitmekten korkuyormuş gibi yumuşak bir hareketle kıza sarıldı. Bir rüya ya da bir yalan değildi. Kızın yüreği büyük bir beklentiyle deli gibi çarpmaya başlamıştı. Tıpkı bir çocuk gibi adama sokulup, ne olacağını bilmeden onunla yürüdü. Adam ani bir hareketle tuvalin üstündeki örtüyü kaldırdı.

İlk anda Esther olduğu yerde kalakaldı. Kalbi adeta durmuş gibi sessizdi. Sonra birden büyük bir hevesle resme koştu; bu sevimli, gülen, yanakları pembe pembe olan bebeği resimden çıkarıp almak, onu hayata döndürmek, kucağında sallamak, yumuşak bedenini hissedebilmek için ona sarılmak, o küçük, aptal ağzında kahkahalar oluşturmak istedi. Bunun sadece bir resim, hayatın tuval üzerindeki bir düşü olduğunu düşünmüyordu, hiçbir şey düşünmüyor, sadece hissediyordu, bakışları mutluluğun sarhoşluğuyla parlıyordu. Hiç kımıldamadan resmin önünde durdu. Bebeğin o yumuşaklığını hissetmek isteyen elleri titriyor, karıncalanıyor, dudakları özlediği bedene yumuşak öpücükler kondurmak için yanıyordu. Kutsal bir ateş tüm bedenini sarmıştı. Derken gözünden sımsıcak yaşlar döküldü; fakat bunlar öfke ya da isyan yaşları değildi, daha ziyade duygulandığı ve mutlu olduğu için ağlıyordu, bunlar birden yüreğine dolup taşan birçok tuhaf duygunun kaynağı ve taşkınlığıydı. Kaba, sert elleriyle onu saran kramplar yavaş yavaş çözülüyordu; belirsiz, fakat yumuşak, sakinleştirici bir dalga sarmıştı her yanını ve onu tüm gerçeklerden uzak, uyanık, muhteşem bir rüyanın içinde hafif hafif ve tatlı bir şekilde salladı.

Yaşlı adam sevincinin ortasında o sorgulayan endişeyi hissediyordu. Bu ne kadar muhteşem bir resimdi ki onu yapanı da göreni de böyle gizemli bir şekilde mutlu ediyordu, resimden yayılan ışık ne kadar da muhteşemdi? Eziyet görenlere, acı çekenlere tüm dertlerini, acılarını mucizevi bir şekilde unutturan; onları tüm yüklerinden kurtulmuş bir halde evlerine gönderen; insanların dua ettiği, taptığı azizlerin resimlerine ve işaretlerine benzemiyor muydu bu resim? Ve herhangi bir merak ya da utanç duymadan, aksine kendini tamamen vererek ve Tanrı'nın içinde kaybolmuş gibi kendi resmine bakan bu genç kızın bakışlarındaki o kutsal alevler değil miydi bunlar? Ressam bu tuhaf yolların bir amaca çıkması gerektiğini hissediyordu, kendisininki gibi kör ol-

mayan, aksine sağduyu sahibi ve tüm arzularına hükmeden bir iradenin var olduğunu düşünüyordu. Ve bu düşünceler, cennetin kapıları kendisine açılmış gibi hisseden yüreğinde kilise çanları gibi coşuyordu.

Dikkatle Esther'i elinden tuttu, resmin yanından uzaklaştırdı. Hiç konuşmuyordu, çünkü o da kimseye göstermek istemediği gözyaşlarının sıcak sıcak aktığını hissediyordu. Meryem Ana resminde olduğu gibi, kızın da başının üstünde sıcak bir parıltı varmış gibi hissediyordu, sanki odada, yanlarında görünmeyen kanatlarıyla üzerlerinde uçan büyük, anlatılmaz bir şey vardı. Esther'in gözlerine baktı; kız artık ağlamıyordu, öfkeli değildi, sadece yumuşak, uçuşan bir tülle gölgelenmiş gibiydi. Etrafındaki her şey ressama daha aydınlık, daha yumuşak, daha mutlu geliyordu. Sanki mucizenin yakınlığı ve kutsallık her nesnede ona görünmek istiyordu.

İkisi de uzun süre yan yana durdular. Eskiden olduğu gibi, birbirini tanımaya çalışan gibi değil de, çok iyi anlayan iki insan gibi rahat ve açık açık konuştular. Esther sakinleşmişti. Bu resim onu garip bir şekilde etkilemiş, çok mutlu etmişti, çünkü en güzel hatıralarının mutluluğunu ona geri vermişti; çünkü bebeğe tekrar sahip olmuştu, üstelik bu defa gerçeğinden daha kutsal, daha derin, daha anne gibi. Çünkü çocuk artık sadece hayallerinin bir parçası değildi, tamamen kendisine ve yüreğine aitti. Ve artık hiç kimse onu kendisinden alamazdı. Her baktığında resim sadece ona aitti ve ona her zaman bakabilirdi. Mistik işaretlerden çok etkilenmiş olan yaşlı adam, kızın ürkek ricasını kabul etmişti. Ve kız artık her gün aynı mutluluğu tadabilir, yaşamın zenginliğini hissedebilirdi, artık özlemi nedeniyle korkmayacak, arzuyla yanmayacaktı; başkaları için dünyanın kurtarıcısı olan* bu küçük, tatlı varlık yapayalnız olan Yahudi kıza farkında olmadan sevgi ve yaşamın Tanrı'sı gibi gelmişti.

---

* İsa'ya gönderme. (ç.n.)

Esther birkaç gün daha geldi. Ancak ressam neredeyse unuttuğu görevini hatırladı. Tüccar da geldi, resmin yaratılış sürecindeki mucizeler hakkında bir fikri olmasa da resimdeki annenin yumuşak şefkatinden, sonsuz sembolün son derece sade kutsallığından çok etkilendi. Dostu olan ressama büyük bir coşkuyla teşekkür etti, övgüler yağdırdı, ressam ise sanki bu resmi o yapmamış gibi alçakgönüllü ve dindar bir tevazuyla tüm övgüleri geri çevirdi. Ve ikisi de resmi bir an önce sunağa götürmeye karar verdi, sunağı daha fazla bu değerli süsten mahrum etmek istemiyorlardı.

Ertesi gün resim, sunağın uzun süre öksüz kalmış öbür kanadını süslüyordu. Garip olan ise bu iki Meryem Ana resminin birbirine benzediği kadar birbirinden farklı olmasıydı. Biri kendisini yaşamın güzelliğine güvenle bırakmış, diğeri ise acının o karanlık meyvesini tatmış ve gelecekte olacak korkunç olayları sezmiş iki kız kardeş gibiydiler. Fakat ikisinin de başının üzerinde sevginin yıldızları yanıp sönüyormuş gibi aynı ışık parlıyordu ve o yıldızların altından da ömür boyu yaşayacakları sevinç ve acılarla dolu hayatlarının yolu geçiyordu...

Esther de resmin peşinden kiliseye gitti, resimdeki bebek kendi bebeğiymiş, onu orada bulacakmış gibi. Yavaş yavaş bebeğin bir yabancı olduğunu unuttu ve içinde rüyasını gerçeğe dönüştüren annelik duygusu uyandı. İsa'nın resmi önünde duran bir inançlı gibi, saatlerce resmin önünde yere kapandı. Fakat çevresindeki insanların inancı farklıydı; kilisenin gümbür gümbür çalan çanları, insanları onun bilmediği bir ibadete çağırıyordu, sözlerini anlamadığı rahipler karanlık dalgalar gibi kilisenin içinde yayılan sıraların üzerinde yükselen ve hoş kokulu bulutlar gibi mistik bir alacakaranlık içinde kanat çırpan derin, coşkulu ilahiler söylüyorlardı; inançlarından nefret ettiği erkekler ve kadınlar etrafındaydı ve söyledikleri dua, onun bebeğine söylediği şefkat dolu sözleri bastırıyordu. Fakat Esther tüm bunları

hissetmiyordu, yüreği, kendisini arayacak ve bulamayacak kadar karışıktı; tek bir arzusu vardı, her gün bebeğini görebilmek, başka hiçbir şey umurunda değildi. Gençliğinin delidoluluğu gitmiş, olgunlaşmış, tüm özlemleri yok olmuştu ya da kendisini hiçbir gücün bozamayacağı bir mıknatıs gibi sürekli resme çeken tek bir düşüncede yoğunlaşmıştı. Anlamadığı halde yüce anlamını ve verdiği gizemli huzurunu hissettiği kilisede geçirdiği uzun saatlerde olduğu kadar mutlu olmamıştı hiç. Tek üzüntüsü bazen bir yabancının resmin önünde diz çöküp kendisine, sadece kendisine ait olan bebeğe büyük bir inançla bakmasıydı. İşte o zaman eski, dizginlenmez, kıskanç inadı kabarıyor, onu şiddete, ağlamaya iten bir öfke ruhunu yakıyordu; böyle anlarda aklı iyice karışıyor, gerçekle düşü birbirinden ayıramaz hale geliyordu. Ancak resmin önüne kapaklandığında rahatlıyor, ruhu huzur buluyordu.

Resmin bitirildiği ilkbahar, böyle yumuşak ve güzel geçti, yaz ise tüm o yaşanan fırtınalar ve açan çiçeklerden sonra ona bir annenin mutlu sükûnetini armağan edecekmiş gibi görünüyordu. Geceleri sıcak ve aydınlıktı, Esther'in içindeki ateş de sönmüştü, aklından tatlı düşler geçiyordu. Hayatı aydınlanmıştı, sakin ve huzurluydu, günleri ve saatleri hep aynı ritimde geçiyor, karanlıkta kaybolan tüm amaçlar uzak gelecekteki aydınlık yollara işaret ediyordu.

Yaz günleri nihayet en parlak çiçeklerini açmıştı, Flamanların en güzel günü olan Meryem Ana* günüydü. Normal-

* Meryem Ana'nın anıldığı birçok gün var. Ancak metinde adı geçen bayram her yılın 15 Ağustos'unda kutlanan *Meryem Ana'nın Göğe Alınışı*'nın (*Maria Himmelfahrt*) kutlandığı bayramdır. Katolikler bu bayram gününde Meryem Ana'nın bedenen ve ruhen cennete alınmasını kutlarlar. Katolik Kilisesi'nin dışında bazı Ortodoks kiliseleri, özellikle Süryani Ortodoks Kilisesi de 15 Ağustos tarihini Meryem Ana'nın ölüm tarihi olarak kabul eder. (ç.n.)

de köylülerin çalıştığı altın rengindeki tarlalardan ellerinde bayraklarla uzun tören alayları geçiyordu. Rahiplerin ellerini kaldırıp kutsadığı tohumların üzerinde Monstrans güneş gibi parlıyordu; dua eden insanlardan öyle yumuşak sesler yükseliyordu ki ekinler adeta titriyor, boyun eğiyordu. Kilise çanları sürekli çalıyor, uzaklardaki kilise kulelerinden sevimli dost sesleri yanıt veriyordu, coşkuyla çalan çanlar o kadar şiddetle sallanıyordu ki sanki yeryüzünün kendisi de şarkı söylüyordu ve onunla birlikte inatçı ormanlar ve hiddetli dalgalarıyla deniz.

Ve tüm bu görkem, kırlardan kente akıyor, tehditkâr duvarları aşıyordu. Esnafın sıkıcı gürültüsü kesilmiş, işçilerin boğuk sesi susmuştu; sokaklarda sadece müzisyenlerin flüt ve gayda sesleri duyuluyordu; dans eden çocukların berrak gümüşsü sesleri neşeli müziğin içinde çınlıyordu. Tüm yıl dolaplarda hayallere dalmış ipek giysiler sararmış süsleriyle güneşte parlıyordu; en güzel giysilerini giymiş kadınlar ve erkekler sohbet ede ede kiliseye gidiyorlardı. Mavi günlük dalgası ve hoş kokulu serinliğiyle davetkâr kapılarında dindarların karşılandığı katedrale adeta bahar gelmişti; itinalı eller tüm resimlerin ve sunakların etrafını çiçeklerle süslemişti. Binlerce mum büyülü bir ışıkla org ve ilahi seslerinin yükseldiği mis gibi kokan karanlığı aydınlatıyor, derinlerden yükseklere ulaşan gizemli ışık ve mistik alacakaranlık adeta titriyordu.

Ve sonra birdenbire dindar ve Tanrı korkusunu içinde taşıyan insan kalabalığı sokağa aktı. İnananlar bir tören alayı oluşturdu, rahipler ana sunağın üzerindeki o çok ünlü ve mucize söylentileriyle dolu Meryem Ana resmini omuzlarına aldılar ve dinsel tören başladı. Gürültülü caddeden geçerken resimle birlikte sessizliği de getiriyorlardı, çünkü tören alayı tam bir suskunluk içinde ve başları eğik ilerliyordu, onları izleyen halk ise, resim arkasındaki insanlarla birlikte geniş

ve serin katedraldeki güzel kokulu mezarına geri dönünceye kadar suskun, başları eğik dua ediyorlardı.

Fakat o yıl, bu kutsal töreni kara bulutlar gölgeledi. Haftalardır ülkenin üzerinde boğuk, belirsiz bir baskı vardı, eski imtiyazların iptal edileceği, yok sayılacağına dair kötü, fakat doğrulanmamış haberler çoğalıyordu. Geuzen* ve Protestanlar hareketlenmeye başlamışlardı. Protestan papazların şehir girişlerinde binlerce insanın önünde vaaz verdiğine ve silahlanmış adamlara ekmek ve şarap sunduğuna dair kötü dedikodular geliyordu. İspanyol askerler saldırıya uğramış, Cenevre ilahileriyle** kiliselere baskınlar yapılmıştı. Henüz hiçbir haber doğrulanmamıştı, fakat yaklaşan yangının gizli kıvılcımları hissediliyor; kapalı kapılar ardında gizli toplantılarda planlanan silahlı direniş, kaybedecek hiçbir şeyi olmayan insanlarda beklenmedik bir inada ve isyana dönüşüyordu.

Meryem Ana bayramı o ilk kirli dalgayı Anvers'e getirmiş, hiçbir zaman birlikte olmayan, sadece isyan söz konusu olduğunda bir araya gelen ayaktakımını harekete geçirmişti. Bir anda hiç kimsenin tanımadığı, İspanyollara ve papazlara küfürler eden, tehditler savuran tipler meyhanelerde görülmeye başladı. Her köşeden, kötü üne sahip sokaklardan gün ışığından korkan, bağırıp çağıran, isyankâr insanlar çıkıyordu. Kavgalar artıyordu, arada bir küçük çatışmalar oluyor, fakat genel bir isyana dönüşmüyor, aksine mum alevi gibi

---

* Geuzen (Dilenciler): 16. yüzyılda Hollanda'da Protestanlığın yayıldığı yıllarda İspanyol egemenliğine karşı ayaklanan Kalvenci soyluların ve asilerin oluşturduğu konfederasyon. Geuzen'in en başarılı grupları denizde eylem yaparlardı. Bunlara "Watergeuzen" yani Deniz Dilencileri adı verilirdi. Seksen Yıl Savaşı (1568-1648) sırasında 1572 yılında Geuzen, Brielle kasabasını ele geçirerek ayaklanmacıların kullanabileceği bir kara üssü kazandılar. Daha sonra On Yedi Vilayetleri de ele geçirerek İspanya'dan bağımsız Hollanda Cumhuriyeti'ni kurdular. Yasallık kazanmadan önceki dönemde Geuzen bir korsan örgütü olarak düşünülebilir. (ç.n.)

** Cenevre ya da Huguenot ilahileri Fransız dilinde yazılmış, gözden geçirilmiş kafiyeli ilahilerdir. (ç.n.)

hemen sönüyordu. Oranj Prensi* sert yönetimiyle bu hırslı, kavgacı, kötü niyetli ve sırf kazanmak için Protestanlara katılan ayaktakımını kontrol altında tutuyordu.

Bu büyük ve ihtişamlı tören alayı, baskılanmış kini ateşlemişti yalnızca. Dindarların söyledikleri ilahilere ilk defa kaba sözler karışmıştı, kör tehditler ve alaycı şakalar izledi onları. Bazıları Geuzenlerin şarkısını ilahiler gibi söylüyordu. Bir delikanlı arkadaşlarını eğlendirmek için cırtlak bir sesle papazın taklidini yapıyor, diğerleri Meryem Ana resmini âşık oldukları bir hanımefendiyi selamlar gibi şapkalarını çıkararak selamlıyorlardı. Törene katılma cesareti göstermiş askerler ve sayıları az olan dindarlar çaresizdi, giderek küstahlaşan tüm bu alaylara dişlerini sıkarak katlanıyorlardı. İnatçı gücünün farkına varan azgın halk gittikçe daha da kuduruyordu. Hemen hepsi silahlanmıştı. Küfürlerle, ağır tehditlerle kendine yol açan karanlık irade, artık eyleme geçmek istiyordu. Tören günü ve sonraki günlerde bu tehditkâr huzursuzluk kentin üzerine fırtına bulutu gibi çöktü.

Kadınlar ve onlardan daha endişeli olan erkekler öfke ve tehdit dolu törenden sonra evlerinden çıkamaz olmuştu. Sokaklar artık ayaktakımıyla Protestanlara kalmıştı. Esther de o günlerde evden hiç çıkmamıştı. Fakat tüm bu fırtınalardan ve olaylardan haberi yoktu. Gittikçe daha çok insanın meyhaneye gelmeye başladığını, fahişelerin tiz seslerinin kavga eden, küfür savuran erkeklerin bağırışlarına karıştığını belli belirsiz fark ediyor; şaşkın kadın yüzleri, fısıldaşan tipler görüyordu, fakat etrafına karşı o kadar kayıtsızdı ki, babasına neler olduğunu sormuyordu bile. Sadece bebeği düşünüyordu, çoktandır rüyalarında artık kendi bebeği olarak hissettiği bebeği düşünüyordu, tüm anıları bu resimde topla-

---

* Suskun William (Flemenkçe:Willem van Oranje) (1533-1584) ya da daha çok Orange'lı William olarak tanınır. 1568'de İspanyol Habsburg Hanedanı'na karşı başlayan isyanda ve 1648'de Vestfalya Antlaşması'yla biten ve Hollanda'nın bağımsızlığını kazandığı Seksen Yıl Savaşları'nda liderlik etmiştir. (ç.n.)

nıyordu. Dünya artık gözüne sadece yabancı değil, değersiz de geliyordu, çünkü ona verecek bir şeyi kalmamıştı; sevgi dolu fedakârlığı, Tanrı'ya olan ve yıllar içinde artan ihtiyacı çocukla ilgili düşüncelerinin içinde kaybolmuştu. Sadece resme baktığı –resim onun hem Tanrısı hem de çocuğuydu– katedraldeki o bir saat boyunca gerçekten yaşadığını hissediyordu, onun dışında tüm yaptıkları, her şeyin önünden geçip giden bir uyurgezerin özlem dolu yanılgıları gibiydi. Katedrale her gün gidiyordu; bir defasında sıcak, boğucu bir yaz akşamıydı, evinden gizlice kaçıp kilisenin kapıları üzerine kilitleninceye kadar içeride kaldığında, tecrübesiz ruhunu Tanrı katına çıkaran bu resmin önünde diz çöktü.

Bugünler onun için pek zor geçmişti, çünkü bebeğine giden yolu kapatmışlardı. Meryem Ana Günü'nde insanlar uzun koridorları ve org sesiyle çınlayan kilisenin nefini doldurmuştu; hayal kırıklığı içinde ve bir dilenci gibi katedrali ziyarete gelen insan kalabalığı arasından çıkışa yönelmek zorunda kalmıştı, çünkü bayram günü buraya gelen dindarlar Meryem Ana resimlerinin önünde duruyorlardı, Esther insanların kendisini tanımasından korkuyordu. Bebeğini göremediği için üzgün ve neredeyse çaresiz bir şekilde geri döndü, havanın ne kadar aydınlık olduğunun farkında değildi. Katedralin yüksek ana kapısından mavi renkli, kokulu karanlığa doğru sürekli yürüyen insanlara kıskançlık ve şüpheyle baktı.

Ertesi gün daha da üzgündü, çünkü tehlikeli tipler hâlâ sokaklarda olduğundan dışarı çıkmasına izin verilmemişti. Meyhanenin gürültüsünün kalın, iğrenç bir duman gibi dolduğu odasında kalmaya katlanamıyordu. Karmakarışık yüreği, bebeğini görmediği o tek gün uykusuz ve düşsüz geçen bir gece gibi siyah ve karanlıktı, yalnızca acı ve özlem dolu bir gece. Henüz bebeğinin yokluğunu kaldırabilecek güçte değildi. Akşamın geç saatlerinde babası müşterileriyle meyhanede otururken, son derece yavaş ve dikkatle merdiven-

lerden indi. Kapıyı yokladı, rahat bir nefes aldı, kapı açıktı. Sessizce ve içi uzun süredir tatmadığı güzel duygularla dolu, dışarıya fırladı ve katedrale doğru koştu.

Koşa koşa geçtiği sokaklar karanlık ve boğuk gürültülerle doluydu. Her tarafta birkaç kişilik gruplar vardı, Orange Prensi'nin ülkeden ayrıldığı haberi dizginlenemeyen güçleri harekete geçirmişti. Gündüz tek tük duyulan tehditkâr sözcükler şimdi emir gibi yüksek sesle haykırılıyordu. Onların arasında sarhoşların naraları, coşanların isyan şarkıları yeri göğü inletiyordu. Silahlar artık saklanmıyor, baltalar, kancalar, kılıçlar, kamalar huzursuz meşale ışığında parlıyordu; köpükleri ve dalgalarıyla tüm setleri önüne katmadan önce sadece bir dakika duraklayan azgın bir sel gibi bu kalabalık güruh da bir araya geliyor, hiç kimse de onlara karşı koymaya cesaret edemiyordu.

Esther yanından geçtiği kalabalığın içinden başındaki örtüyü merakla ve şehvetle çekip almak isteyen kaba bir eli itmek zorunda kaldıysa da bu kontrolsüz sürüye aldırmadı. Davranışlarını ve bağırıp çağırmalarını anlamadığı bu güruhun neden birdenbire çıldırdığını düşünmedi bile; sadece tiksinti ve korku hissiyle sarsıldı, evlerin gölgeleri arasından yükselen ve ayın beyaz örtüsünü üzerine serdiği katedrale varıncaya kadar nefes nefese koştu.

Sakinleşmiş bir halde ve hafif bir ürpertiyle yandaki bir kapıdan katedrale girdi. Işıkların yanmadığı yüksek tavanlı koridorlar kapkaranlıktı, sadece mat camlardan içeriye ayın gümüş renkli mistik ışığı sızıyordu. Sıralar bomboştu, geniş, sessiz katedralde tek bir gölge bile yoktu. Azizlerin tunçtan heykelleri sunakların önünde karanlık, hareketsiz duruyorlardı. Hafif hafif yanıp sönen ateşböceğinin ışığı gibi, sonsuz derinliklerden şapellerin üzerinde ebedi ışığın titrek parıltısı görülüyordu. Her şey kutsaldı ve bu hareketsiz sakinlik içinde sessizdi, mekânın suskun heybetinden etkilenen Esther adımlarını yavaşlattı, bu suskunluğu boz-

mamak için parmak uçlarında yürümeye başladı. El yordamıyla ağır ağır yan koridorda yürüdü, sonsuz ve mistik bir coşkuyla, kalın ve mis kokan bulutların üzerinden, aşağıda akıp giden karanlığa bakıyormuş gibi görünen, kendisine sonsuzca yakın, sonsuzca uzak duran resmin önünde diz çöktü. Artık hiçbir şey düşünmüyordu. Her zamanki gibiydi, olgunlaşan genç kız kalbinde tüm o şaşkınlık ve özlem dolu duyguları olağanüstü tatlı hayallere dönüşüyor, içindeki güçlü duygu bütün ateşini dışarıya vuruyor ve insanı sarhoş eden bir bulut gibi alnını kaplıyordu. Bilinçsiz bir inancın bilinçsiz bir sevgi özlemiyle birleştiği bu uzun saatler tatlı tatlı, yavaş yavaş etkisini gösteren bir zehir gibiydi, karanlık bir pınardı, tüm Tanrısal hayatı içeren ve besleyen bir Hesperid* meyvesiydi. Çünkü bu tatlı, asılsız ve büyük bir mutlulukla titrediği hayallerinde tüm kutsallıklar vardı. Bomboş kilisenin kocaman sessizliğinde tek başına atıyordu heyecanlı yüreği. Resimden hafif, aydınlık, gümüş renginde bir sis gibi parlayan, adeta derinlerde, içindeki bir ışıktan geliyormuş gibi bir ışıltı yayılıyordu; kendinden adeta geçmiş genç kız, donduran, buz gibi basamaklardan başını kaldırdığında yumuşak, sıcak bir ışığın içinde düşlerinde gördüğü çocuğunu tanıdı. Onun sadece tanıdığı, yabancı bir çocuk olduğunu çoktan unutmuştu. Çocukta Tanrı'yı ve her kadının Tanrı'sını, kendi bedeninden kendi kanından bir varlığı görüyordu; Tanrı'ya duyduğu belli belirsiz bir özlem, çocuğu ararken kendinden geçmesi ve artan annelik özlemi, hepsi hayatının rüyasının yalancı ağını örüyordu. Bu geniş ve ağır karanlığın içinde bir aydınlık görüyordu; insan sesini, saatin tik taklarını bilmeyen bu ürpertici sessizlikte hafif hafif sesler duyuluyordu. Diz çöküp eğildiği bedeninin üzerinden zaman sessiz adımlarla geçip gidiyordu...

---

* Hesperid: Güneşin battığı yerin perileri. Altın elmalarla dolu bahçeleriyle ünlü Hesperidlerin üç periden oluştuğu söylenmektedir, ama çok eski bir rivayete göre Hesperidler dört peridir. (ç.n.)

Ani bir darbeyle kapı sarsıldı. İkinci ve üçüncü bir darbe daha duyuldu, dehşete kapılan Esther korkuyla karanlığa dikti gözlerini. Sonra yeni ve gök gürültüsüne benzeyen darbelerle sarsıldı koca, kibirli bina; tek tük lambalar ateşten gözler gibi karanlığın içinde yuvarlandı. Kırılmaya çalışılan kapı sürgüsünün çıkardığı ses, duvarları, ürkütücü gürültüyü karışık ve sert bir şekilde yansıtan kilisenin bomboş mekânında çaresiz bir çığlık gibi çınlıyordu. Bir sürü öfkeli insan kapıya yüklenmiş, yumrukluyordu; öfkeli kalabalığın uğultusu içi boş ıssızlıkta, yalnızlıkta yankılanıyordu; sanki kabaran, yükselen deniz tüm bentleri yıkmış, Tanrı'nın uyuyan evinin inleyen kapılarını dalgalarıyla dövüyordu.

Esther bir rüyadan korkuyla uyanmış gibi endişeyle kulak kabarttı. Fakat o sırada kilisenin ana kapısı gürültüyle açıldı. Karanlık bir insan seli bir anda içeriye akın etti. Bağırıp çağıran, haykıran insanların sesi devasa yapıyı inletiyordu. Gittikçe daha çok insan dalıyordu içeriye. Dışarıda daha binlercesinin olduğu ve birbirlerini kışkırttığı anlaşılıyordu. Meşaleler birden açgözlü eller gibi sağa sola sallanarak havaya kalktı ve kan kırmızısı alevleri, gözlerinden günahkâr arzuların sıcak sıcak aktığı, kör bir hırsla çarpılmış vahşi yüzlerin üzerine vurdu. İşte ancak o zaman Esther yolda da karşılaştığı bu güruhun amacını anladı. Bu sırada vaiz kürsüsünün üzerine ilk balta darbeleri inmeye başlamıştı; resimler yerlere fırlatılıyor, heykeller kırılıyor, meşale ışıklarının bu delice hareketlerden korkmuş gibi üzerlerinde huzursuzca dans ettiği karanlık insan dalgasından küfürler, kaba sesler yükseliyordu. Çıldırmış kalabalık yağmalayarak, yok ederek, kırarak, kutsallığı hiçe sayarak sel gibi ana sunağa akıyordu. Kutsal ekmekler beyaz çiçekler gibi yerlere saçıldı, ışığı hiç sönmeyen bir lamba bir yumruk darbesiyle göktaşı gibi karanlığın içine yuvarlandı. Gittikçe daha çok insan katedrale akın ediyor, daha çok meşale ya-

kılıyordu. Bir resim alev aldı, alevler dilini çıkaran yılan gibi yukarıya yükseldi. O sırada birisi orga saldırdı, parçalanmakta olan orgun tuşlarından çıkan sesler karanlıkta yardım çağıran çığlıklar gibiydi. Vahşi ve kâbuslardan çıkmışa benzeyen insanlar gelmeye devam ediyordu. Kudurmuş ve yüzü kana boyanmış bir adam, diğerlerinin hayvani bağırışları arasında çizmelerini kutsal yağla* yağlıyor, birkaç serseri, piskoposların süslü cüppelerini giyip böbürlenerek etrafta dolanıyordu; cıyak cıyak bağıran bir fahişe darmadağın, pislik içindeki saçlarının üzerine bir azizin heykelinin başındaki kutsal haleyi alıp koydu. Hırsızlar kutsal kaplardan şarap içiyorlardı ve büyük sunağın önünde iki kişi bıçaklarını çekmiş, değerli taşlarla süslü bir Monstrans için kavga ediyorlardı. Sarhoş fahişeler mukaddesat önünde şehvetli danslar ediyorlar, sarhoşlar kutsama kaplarının içine kusuyorlar, öfkeliler ellerindeki parlayan baltalarla önlerine gelen her şeyi kırıp döküyorlardı. Gürültüler bağırıp çağırmalardan, çığlıklardan oluşan bir kaosa dönüşmüştü; kudurmuş insanların azgınca bağırış çağırışları, meşalelerin titrek alevlerine yukarıdan bakan ve aşağıda umarsızca alay eden insanlar için hareketsiz, ulaşılmaz görünen katedralin siyah tavanlarına doğru iğrenç ve kalın bir veba bulutu gibi yükseliyordu.

---

* Kutsal yağ: Hıristiyanlıkta bir gelenek olan *yağla meshetmek* İncil'deki "İsa ve Günahkâr Kadın" hikâyesine dayanmaktadır. (Bkz. Luka 7: 36-48.) Sonraları kral ve imparatorların kutsanmaları ve tüm günahlarından arınmaları için yüzleri, saçları, elleri, ayakları kutsal yağ ile meshedilmeye başlandı. (Bkz. Eski Ahit 1. Samuel 16). Bugün "kuvvetlendirme" ismiyle de anılan kutsal yağ sürme gizemi olmadan vaftizin bir anlamı yoktur. Vaftiz edilmiş bir kişiye kutsal yağ sürülmesi aracılığıyla Kutsal Ruh armağanı verildiğine inanılır. Kuvvetlendirme gizeminde kişinin alnına, gözlerine, burun deliklerine, ağzına, kulaklarına, göğsüne, ellerine ve ayaklarına haç işareti çizilerek kutsal yağ sürülür. Gizemi icra eden rahip, yağ sürerken "Kutsal Ruh armağanı ve mührü" der. Tanrı tarafından meshedilmiş olan Mesih gibi, Hıristiyan kişi de yağla meshedilir. Kutsal yağ sürme gizemiyle, kilisenin her üyesi Mesih ile birleşerek Mesih'e dönüşür. (ç.n.)

Esther yarı baygın bir halde sunağın gölgesine saklanmıştı. Bütün bunlar ona gerçekdışı gibi geliyordu ve sanki yanıltıcı, korkutucu bir kâbus gibi birdenbire kaybolacaktı. Fakat ilk meşaleler çoktan yan koridora kadar gelmişti. Kendini kaybetmiş, fanatik bir tutkuyla titreyen tipler parmaklıkların üzerinden atlıyor, tehditler savurarak kırıp döküyor, heykelleri deviriyor, resimleri yerlerinden çekip çıkarıyordu. Titreyen meşale alevinde ağzından ateş püskürten yılanlar gibi parlayan bıçaklar öfkeyle dolapları, resimleri parçalıyor, paramparça olan çerçeveler yere düşüyordu. Öfkeli kalabalık ellerinde, isleri yükselen, alevleri titreyen meşaleleriyle gittikçe yaklaşıyordu. Esther nefesini tuttu, iyice karanlığın içine sokulmaya çalıştı. Korkudan ve işkence dolu bekleyişten kalbi atmıyordu sanki. Neler olduğunu bilmiyordu; hissettiği tek şey korkuydu, müthiş, engellenemez bir korku. Yaklaşan birkaç kişinin ayak seslerini duydu. Güçlü kuvvetli bir adam tek bir darbeyle parmaklığı söküp attı.

Esther kendisini fark ettiklerini sandı, fakat sonrasında yan sunaktaki birinin Meryem Ana heykelini adam öldürüyormuş gibi çığlıklar atarak yere devirdiğini görünce adamların niyetini anladı; içinden başka bir korku daha yükseldi, onun resmini de, bebeğini de yok etmek istiyorlardı; her resmin cılız meşale ışığında, büyük coşku ve alaylar eşliğinde yerinden sökülüp parçalandığını, ayaklar altına alındığını görünce bu korkusunun boş yere olmadığını anladı. Tüm düşünceleri o korkunç, şimşek gibi çakan tek bir noktada yoğunlaştı: O resmi, karışık rüyalarında çoktandır kendi çocuğunun, yaşayan çocuğunun olduğu resmi öldüreceklerdi. Bir saniye içinde her şey birdenbire aydınlandı. Tek bir düşünce, o son günlerde hep aklında olan, o bir saniye içinde ise binlerde kez düşündüğü şey yüreğini alevlendirdi: Çocuğu kurtarmalıydı, kendi çocuğunu. Ve o saniye, rüya ve gerçek çaresiz bir duyguyla içini kapladı. O sırada bağnaz ve

öfkeli kalabalık sunağa doğru koşuyordu. Bir balta havaya kalktı – işte o an Esther mantıklı düşünmeyi bırakıp olduğu yerden çıktı, kollarını iki yana açarak resmi korumak için önüne fırladı...

Büyüleyici bir andı. Adamın elindeki balta güçsüz bir şekilde yere düştü. Taş kesilmiş gibi kalan diğer elindeki meşale de sönerek yere indi. Bir yıldırım düşmüştü sanki bu kendinden geçmiş, gürültülü kalabalık güruhun arasına. Herkes susmuştu, sadece içlerinden birinin gırtlağından şu haykırış çıktı: "Meryem Ana... Meryem Ana!"

Yüzleri kireç gibi bembeyaz, korkudan tir tir titriyordu hepsi. Birkaçı dizlerinin üstüne çöküp dua etmeye başladı. İçlerinde korkmayan yoktu. Bu mucizevi yanılgı inanılmazdı. Hepsi burada hep inanılan ve anlatılan bir mucizenin gerçekleştiğinden emindi, yüzü resimdekinin aynı olan Meryem Ana resmini korumaya gelmişti. Kızın yüzünü görüp resimdeki yüzün canlanmış hali olduğunu fark ettiklerinde, vicdanlarına kırbaç yemiş gibi olmuşlardı. Daha önce hiçbiri o anki kadar inançlı olmamıştı.

Fakat diğerleri de geldi. Ellerindeki meşaleler taş kesilmiş grubu ve sunağa sıkıca dayanmış, yarı taş kesilmiş gibi duran kızı aydınlatıyordu. Bir anda gürültü, bu suskunluğun üzerini kapladı. Arkadan bir fahişenin tiz sesi duyuldu: "İlerleyin... meyhanecinin Yahudi kızı bu." Birdenbire büyü bozuldu. Aşağılanmış güruh utanç ve öfke içinde yukarıya fırladı. Kaba bir yumruk Esther'i yana savurdu, Esther sendeledi. Fakat kendini toparladı; sanki gerçekten kendi canı söz konusuymuş gibi resim için savaşmaya başladı. Öfkeden kör olmuştu, eski dik başlılığıyla resme saldırmaya çalışanların üzerine ağır bir gümüş şamdanı savurdu; adamlardan biri küfrederek yere düştü, fakat bir diğeri öfkeyle kıza saldırdı. Bir bıçak kırmızı bir şimşek gibi parladı, Esther yere düştü, sunaktan kopan parçalar artık acı hissetmeyen bede-

ninin üzerine geldi. Kucağında bebekle Meryem Ana resmi ve kalbi kanayan Meryem resmi, ikisi birden tek bir öfkeli balta darbesiyle yere düştü.

Öfkeli güruh yakıp yıkmaya devam ediyordu; yağmacılar bütün kiliselere saldırıyor, yakıp yıkıyor, sokakları gürültüyle inletiyorlardı. Anvers'in üzerine korkunç bir gece çökmüştü. Korku ve dehşet haberleri evlere yayılıyor, sürgülü kapılar ardındaki ürkek yürekler küt küt atıyordu. Fakat isyan bayrağı tüm ülkede dalgalanıyordu.

Yaşlı ressam da resimlerin parçalandığını duyduğunda sonsuz bir korkuyla sarsıldı. Dizleri titremeye başladı, istavroz çıkardı ve lütfu sayesinde yaptığı resmin kurtulması için Tanrı'ya dua etti. Vahşi ve karanlık bir gece korkunç düşüncelerle işkence etti ona. Sabahın ilk ışıkları vurduğunda daha fazla kalamadı evinde.

Katedralin önüne geldiğinde kırılan heykeller gibi son ümidi de söndü. Tüm kapılar kırılmıştı, bez parçaları, cam kırıkları resimlere saldıranların vahşi ve acımasız izlerine işaret ediyordu. Karanlıkta güçlükle ve el yordamıyla kendi yaptığı resme doğru yürüdü. Elleri resmin çerçevesini aradı. Fakat bulamadı, elleri boşlukta kaldı. Sonra yorgun düşüp indi. Yüreğindeki güven, yıllardır Tanrı'ya şükretmek, teşekkür etmek için söylediği dua, ürkmüş bir kırlangıç gibi uçup gitmişti.

Sonunda kendini toparladı ve bir kibrit yaktı. Kibritin zayıf alevinin aydınlattığı manzarayı görünce irkilerek geri çekildi. Yerdeki yıkıntılar arasında İtalyan ustanın yaptığı kederli, güzel Meryem Ana yatıyordu, yüreği kanayan Meryem Ana'ya kılıç saplanmıştı. Fakat resmine değil, kendisine saplanmıştı kılıç; yüreği kanayan resim değil, bizzat Meryem Ana'ydı... Ressamın alnında soğuk terler birikti, kibritin ışığı hemen sönmüştü. Kötü bir rüya gördüğünü sandı. Fakat bir kibrit daha yaktığında, ölümcül bir yara

almış olan Esther'i gördü. Garip bir mucize eseri, yaşarken Meryem Ana resmi için model olan kız öldüğünde İtalyan ressamın Meryem Ana resmindeki yüz hatlarına sahipti ve ölürken onun gibi yüreğinden yaralanmış, onun kanlı kaderini paylaşmıştı...

Bu bir mucizeydi, apaçık bir mucizeydi. Fakat yaşlı adam artık mucizelere inanmak istemiyordu. Ömrünün son günlerinde hayatında parlak bir çiçek gibi açan bu kızın ölmüş olduğunu gördüğü şu dakikalarda yüreğindeki inancın da ışığı sönmüştü. Yetmiş yıl inandığı Tanrı'yı bir dakikada inkâr etti. Tanrı'nın bilge ve şefkatli eli ona yaratıcılık yeteneğini ve mutluluğunu verip, ihtişam vaat ettikten sonra onu yine karanlığa gömmek isteyebilir miydi? Bu Tanrı'nın bir isteği olamazdı, olsa olsa alay eden bir iradenin oyunu olabilirdi, sadece hayatın mucizesi olabilirdi, Tanrı'nın değil. Her gün binlerce kez bir araya gelip sonra yine ayrılan bir tesadüf gibi tıpkı. Daha fazlası olamazdı... İyi kalpli, güzel insanlar, Tanrı için onları böyle anlamsız bir oyunda harcayacak kadar önemsiz olabilir miydi? İlk kez bir kilisede durmuş Tanrı'dan şüphe ediyordu, çünkü onun çok büyük ve merhametli olduğuna inanmıştı hep, fakat şimdi onun yaptıklarını anlamıyordu.

Ömrünün son yıllarına inanç dolu akşam ışığı saçmış olan genç kızın cansız bedenine uzun uzun baktı. Kızın ölü dudaklarındaki mutlu gülümsemeyi fark ettiğinde rahatladı, sakinleşti. Güzel yüreği yine tevazuyla doldu. Bu yapayalnız Yahudi kızın Meryem Ana'nın onuru için ölüme gitmesini, bu mucizeyi yaratanı sorgulayabilir miydi? Bunu Tanrı'nın mı, hayatın mı yaptığını sorgulayabilir miydi? Sevgiyi bilmediği sözcüklerin kılıfına büründürebilir miydi, varlığını anlamadığı Tanrı'ya isyan edebilir miydi?

Yaşlı adam ürperdi. Bu yalnız saatlerde kendisini çok zavallı hissediyordu. Uzun yıllar aslında basit, ancak anla-

şılmaz olan Tanrı'yla yaşam arasında gidip geldiğini, ikisini de anlamaya çalıştığını hissetti. Tomurcuklar açan bu kadın gönlüne giden yolun üzerindeki de aynı mucizevi etkiyi yapan yıldızlar değil miydi; bunlar, Tanrı ve sevgi, Esther'in ve her şeyin içinde ve Bir değil miydi?

Sabahın kızıl ışıkları pencerelere vuruyor, fakat ressamı aydınlatmıyordu, çünkü yeni bir günün özlemini duymuyordu; yıllardır yaşadığı, mucizelerinin kendisine değdiği, ancak tam aydınlatamadığı hayatın özlemini duymuyordu. Şu an o son mucizeye kendini yakın hissederken hiç korkmuyordu; bu mucizenin artık bir yanılgı, bir düş olmadığını, aksine sonsuz karanlık gerçek olduğunu biliyordu.

Modern Klasikler Dizisi - 144

Zweig'ın 23 yaşındayken yayımladığı *Hayatın Mucizeleri*, daha o zamandan tarihe duyduğu ilgiyi gözler önüne serer. 16. yüzyılda Anvers'de geçen ve yolları tesadüfen kesişen Yahudi bir genç kızla yaşlı bir Hıristiyan ressam arasındaki dostluğu anlatan öykünün arka planında Hollanda'nın İspanyol yönetimine karşı isyanı vardır. Çocukken Hıristiyanların şiddet eylemlerine hedef olan ve iyi yürekli bir asker tarafından kurtarılan Esther adlı Yahudi kız, bir Katolik kilisesine asılacak dini bir tabloya modellik eder. Hayatın ve dinin anlamı, sanat ve sanatçının yaratma edimi gibi temalara eşlik eden "beklenmedik karşılaşma" motifi ve Anvers'in tarihsel detaylarla betimlenen atmosferi, Zweig'ın sonraki yapıtlarının habercisidir.

STEFAN ZWEIG (1881-1942): Viyana'da varlıklı bir Yahudi ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Zweig, yaşamı boyunca Avrupa'nın hızlı değişimine tanıklık etti. 1934'te Nazilerin baskısı yüzünden Avusturya'dan ayrıldı. Önce İngiltere'ye, 1940'ta da Brezilya'ya göç etti. *Satranç*, *Amok Koşucusu*, *Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu*, *Bir Kadının Yaşamından Yirmi Dört Saat*, *Olağanüstü Bir Gece* gibi unutulmaz novellaları ona büyük bir ün kazandırdı. Roman, şiir, öykü, deneme, biyografi ve oyun gibi farklı türlerde çok sayıda yetkin ürün verdi. Psikolojiye ve Freud'un öğretisine duyduğu ilgi onu derin karakter incelemelerine götürdü. Önemli denemeleri arasında *Üç Büyük Usta* (1920); *Kendileriyle Savaşanlar* (1925) ve *Kendi Hayatının Şiirini Yazanlar* (1928) sayılabilir. *Sabırsız Yürek* (1938) adlı bir psikolojik romanı da mevcuttur. Yazara büyük ün kazandıran bir başka yapıtı *İnsanlığın Yıldızının Yükseldiği Anlar*'dır (1928). Zweig ayrıca Joseph Fouché, Marie Antoinette ve Mary Stuart'ın nesnellikten çok sezgiye dayanan biyografilerini yazmıştır. Avrupa'nın Hitler'e köle olduğunu görerek umutsuzluğa kapılan Zweig, 1942'de ikinci eşiyle birlikte intihar etti.

9 786257 999502

Bütün Eserleri - 23

8 TL